

**ВИЩИЙ НАВЧАЛЬНИЙ ЗАКЛАД УКООПСІЛКИ
«ПОЛТАВСЬКИЙ УНІВЕРСИТЕТ ЕКОНОМІКИ І
ТОРГІВЛІ»
(ПУЕТ)
Кафедра правознавства**

Є.Ю.Бова

Навчально-методичний посібник для самостійного вивчення
навчальної дисципліни

«СУДОУСТРІЙ УКРАЇНИ»

підготовки магістра
спеціальності 081 «Право»

**Полтава
ПУЕТ
2016**

Автор: **Є.Ю.Бова**, к. ю. н., доцент кафедри правознавства
ВНЗ Укоопспілки «Полтавський університет
економіки і торгівлі».

Обговорено та схвалено на засіданні
кафедри правознавства, протокол № 8 від
24 березня 2016 р.,
Зав. кафедри _____ проф. Лаврик Г.В.

УЗГОДЖЕНО
Начальник науково-методичного центру
управління якістю діяльності
_____ 2016 р.
_____ доц. Огуй Н.І.

УЗГОДЖЕНО
Директор науково-навчального центру
_____ 2016 р.
_____ доц. Герман Н. В.

© Бова Є.Ю., 2016 р.

© ВНЗ Укоопспілки «ПУЕТ», 2016 р.

ЗМІСТ

<i>Вступ</i>	4
Навчальна програма дисципліни.....	7
Тематичний план дисципліни.....	14
Методичні рекомендації щодо самостійного вивчення дисципліни.....	18

Модуль 1

Засади організації судової влади.

Тема 1. Історичні аспекти становлення судової системи України. Загальна характеристика навчальної дисципліни «Судоустрій України»	18
Тема 2. Судова влада в Україні	22
Тема 3. Засади судочинства.....	26
Тема 4. Сучасна система судоустрою України	31
Тема 5. Забезпечення функціонування судової влади	36
Тема 6. Правове регулювання статусу судді, присяжних та народних засідателів.....	40
Тема 7. Засади формування суддівського корпусу.....	44
Тема 8. Суддівське самоврядування в Україні.....	50

Модуль 2

Суди загальної юрисдикції: види та розмежування повноважень

Тема 9. Місцеві суди	55
Тема 10. Апеляційні суди	60
Тема 11. Вищі спеціалізовані суди.....	65
Тема 12. Верховний суд України.....	71
Тема 13. Конституційний Суд України	77
Тема 14. Міжнародні установи	83
Індивідуальні завдання для самостійної роботи та методичні рекомендації до їх виконання.....	89
Рекомендована тематика для письмової доповіді.....	93
Перелік питань для підготовки до поточного та підсумкового модульного контролю (заліку).....	100
Порядок і критерії оцінювання знань студентів.....	104
Термінологічний словник	120
<i>Список інформаційних джерел</i>	125

ВСТУП

Судоустрій України належить до циклу професійно-орієнтованих навчальних дисциплін, в якій вивчаються засади судоустрою та функціонування судів України як органів судової влади, що відправляють правосуддя. Правосуддя є змістовною та організаційною стороною судової влади, яка в умовах розбудови України як правової демократичної держави потребує реформування відповідно до європейських стандартів її функціонування.

Засвоєння дисципліни «Судоустрій України» дозволить більш глибоко усвідомити завдання, які поставлені перед вітчизняною судовою системою, види та форми судочинства, гарантії діяльності суддів, професійний статус судді та органів суддівського самоврядування; сприятиме зміцненню законності та правопорядку.

Навчальна дисципліна дисципліни «Судоустрій України» розроблена з урахуванням того, що студенти засвоїли основні положення нормативних навчальних дисциплін: «Теорія держави та права», «Конституційне право України», «Судові та правоохоронні органи України». Вона передбачає вивчення питань, що стосуються організації діяльності адвокатури в Україні.

Предметом навчальної дисципліни «Судоустрій України» є правовідносини, які виникають у сфері організації та функціонування органів судової влади.

Метою вивчення дисципліни «Судоустрій України» є комплексне осмислення шляхів розвитку та вдосконалення вітчизняного судочинства, опанування теоретичного підґрунтя для практичних дій щодо розроблення та впровадження європейських гуманістичних стандартів організації та функціонування судової гілки влади в Україні. Студенти-правники повинні отримати знання щодо конституційних принципів правосуддя, організації системи судоустрою, порядку здійснення правосуддя в Україні, професійного статусу судді, що сприятиме кращому розумінню ролі і місця суду в

суспільстві та забезпечить належну фахову підготовку студента.

Основні завдання дисципліни є: засвоєння теоретичних засад судочинства, а також термінів, які використовуються при вивченні дисципліни (правосуддя, суд, суддя, принципи правосуддя, система судоустрою тощо); розширення знань про завдання сучасної судової системи України, види і форми судочинства та гарантії суддівської діяльності; ознайомлення з правовим та організаційним забезпеченням суду, правовим статус Державної судової адміністрації України та органами суддівського самоврядування в Україні; процедури дисциплінарного провадження щодо суддів та звільнення з посад суддів судів загальної юрисдикції тощо.

Згідно з вимогами освітньо-професійної програми за результатами вивчення дисципліни «Судоустрій України» студенти повинні знати:

- правові джерела та основні категорії навчальної дисципліни «Судоустрій України»;
- принципи організації і діяльності судів;
- систему судів України та статус суддів;
- статус, завдання і повноваження Вищої кваліфікаційної комісії суддів України та Вищої ради юстиції;
- поняття і завдання суддівського самоврядування;
- особливості забезпечення діяльності судів;

вміти:

- правильно тлумачити і застосовувати норми національного та міжнародного законодавства;

обґрунтовувати й відстоювати свою правову позицію, захищати права, свободи і законні інтереси громадян, юридичних осіб, інтереси держави і суспільства.

При вивченні дисципліни «Судоустрій України», використовуються методи та засоби навчання, які забезпечать високу пізнавальну активність та самостійність студентів. Окрім аудиторних занять (лекцій, семінарів, підсумкових співбесід, ПМР тощо) використовуються форми позааудиторної роботи - індивідуальні заняття, консультації,

участь студентів у роботі дискусійного клубу, юридичного гуртка, конференціях, зустрічах, екскурсіях, самостійною роботою з джерелами права, виконанням індивідуальних завдань, написанням творчих робіт, таке інше. Невід'ємним компонентом навчання має стати розв'язання правових ситуацій і виконання практичних завдань, спрямованих на розвиток у студентів не тільки самостійності мислення, а й формування навичок застосовувати набуті знання на практиці.

Студенти заочної форми навчання повинні виконувати письмові роботи і розв'язувати завдання до практичних занять відповідно до навчального плану.

Робоча навчальна програма складена відповідно до програми навчальної дисципліни «Судоустрій України», затвердженої Вченою радою Вищого навчального закладу Укоопспілки «Полтавський університет економіки і торгівлі» 23.03.2016 року (протокол № 3).

Для більш досконалого і поглибленого засвоєння навчального матеріалу, більш раціональної організації самостійної роботи з нормативно-правовими актами, літературою, а також розвитку практичних умінь і навичок застосування теоретичних і науково-прикладних знань студентам спеціальності 081 «Право» пропонується навчально-методичний посібник для самостійного вивчення дисципліни «Судоустрій України». Він містить програму і тематичний план курсу, методичні рекомендації до кожної теми (вказівки, поради, логічні схеми розгляду питань; навчально-пізнавальні завдання для самопідготовки до семінарських та індивідуальних занять студента під керівництвом викладача із зазначенням проблемних питань курсу, питань для самостійного опрацювання, ситуаційних задач, тем презентацій, рефератів; завдання для самоконтролю знань; список рекомендованих джерел та літератури), індивідуальні завдання для самостійної роботи та методичні рекомендації до їх виконання, порядок і критерії оцінювання знань, перелік питань до проміжного (модульного) та підсумкового контролю (заліку).

НАВЧАЛЬНА ПРОГРАМА ДИСЦИПЛІНИ

Модуль I ЗАСАДИ ОРГАНІЗАЦІЇ СУДОВОЇ ВЛАДИ

Тема 1. Історичні аспекти становлення судової системи України. Загальна характеристика навчальної дисципліни «Судоустрій України»

Історичні етапи становлення та розвитку судової системи України. Історія створення господарських та адміністративних судів.

Стратегія розвитку судової системи на 2015 - 2020 роки.

Предмет, завдання і система навчальної дисципліни «Судоустрій України». Методологія навчальної дисципліни «Судоустрій України». Міждисциплінарні зв'язки навчальної дисципліни «Судоустрій України». Правові джерела навчальної дисципліни.

Тема 2. Судова влада в Україні

Поняття, ознаки, завдання судової влади. Правосуддя як самостійна галузь державної діяльності. Особи, уповноважені на здійснення правосуддя. Функції судової влади: поняття, види та характеристика. Символи судової влади.

Форми реалізації судової влади. Судочинство як форма реалізації судової влади. Розмежування термінів судочинство та правосуддя.

Поняття та класифікація нормативно-правових актів у сфері реалізації судової влади. Статус та значення рішень Конституційного Суду України, Верховного суду України та постанов Пленумів Вищих спеціалізованих судів. Застосування практики Європейського суду з прав людини в діяльності судових органів. Методологія тлумачення та застосування нормативно-правових актів.

Акти органів судової влади: поняття, основні ознаки та види. Форми судових актів.

Тема 3. Засади судочинства

Поняття та значення засад судочинства.

Конституційні засади судочинства. Принцип верховенства права. Принцип законності. Засади рівності учасників судового процесу перед законом та судом. Засади забезпечення доведеності вини. Принцип змагальності сторін та свободі у наданні суду своїх доказів та доведенні перед судом їх переконливості. Принцип підтримання державного обвинувачення в суді прокурором. Принцип забезпечення обвинуваченому права на захист. Засади гласності судового процесу та його повного фіксування технічними засобами. Засади апеляційного та касаційного оскарження рішення суду. Засади обов'язковості рішень суду.

Засади судочинства в судах окремих судових юрисдикцій. Принцип поваги до честі та гідності у цивільному судочинстві. Принцип офіційного з'ясування обставин справ в адміністративному судочинстві.

Особливі принципи кримінального судочинства: забезпечення права на свободу та особисту недоторканність; недоторканість житла чи іншого володіння особи; таємниця спілкування; невтручання у приватне життя; недоторканність права власності; презумпція невинуватості та забезпечення доведеності вини; свобода від самовикриття та право не свідчити проти близьких родичів та членів сім'ї; заборона двічі притягувати до кримінальної відповідальності за одне і те саме правопорушення; безпосередність дослідження показань, речей і документів.

Право на судовий захист: сутність та гарантії забезпечення. Правова допомога при реалізації права на справедливий суд. Право на справедливий суд у світлі вимог Конвенції про захист прав людини та основоположних свобод та практики Європейського суду з прав людини.

Тема 4. Сучасна система судоустрою України

Поняття системи судів загальної юрисдикції. Система загальних судів. Система судів адміністративної юрисдикції.

Система судів господарської юрисдикції. Поняття судової ланки і судової інстанції, характеристика та розмежування цих термінів. Спеціалізація судів та суддів загальної юрисдикції.

Засади забезпечення єдності системи судів загальної юрисдикції.

Порядок утворення та ліквідації судів. Визначення кількості суддів у судах загальної юрисдикції. Адміністративні посади в суді. Порядок обрання суддів на адміністративні посади та звільнення з цих посад.

Склад суду та його визначення. Автоматизована система документообігу суду.

Система оцінювання роботи суду: стандарти, критерії, показники та методи.

Тема 5. Забезпечення функціонування судової влади

Система та гарантії забезпечення функціонування судової влади. Засади та порядок фінансування судів. Матеріальне, побутове забезпечення та соціальний захист працівників судової системи.

Державна судова адміністрація України: статус та повноваження. Прес-центр судової влади. Територіальні управління Державної судової адміністрації України.

Апарат суду: поняття, організація діяльності. Помічники суддів та секретарі судових засідань судів загальної юрисдикції: особливості правового статусу та повноваження.

Служба судових розпорядників. Забезпечення охорони та підтримання порядку в судах. Державний захист працівників суду.

Тема 6. Правове регулювання статусу судді, присяжних та народних засідателів

Статус судді: сутність та правова основа. Незмінюваність судді. Незалежність та недоторканість судді: поняття, зміст, гарантії забезпечення. Вимоги щодо несумісності. Відповідальність за неповагу до суду чи судді: поняття та види. Права та обов'язки судді. Особливості забезпечення суддів.

Поняття та статус народного засідателя та присяжного. Гарантії прав народних засідателів і присяжних. Вимоги до народних засідателів та присяжних. Складення списків народних засідателів та присяжних. Обов'язки народних засідателів та присяжних. Підстави і порядок увільнення від виконання обов'язків народного засідателя та присяжного. Залучення народних засідателів, присяжних до виконання обов'язків у суді.

Тема 7. Засади формування суддівського корпусу

Органи та посадові особи, які беруть участь у формуванні суддівського корпусу. Повноваження Президента України та Верховної Ради України щодо призначення та звільнення суддів. Кваліфікаційна комісія суддів України: статус, склад комісії та компетенція. Вища рада юстиції: статус, склад, компетенція.

Порядок зайняття посади судді в суді загальної юрисдикції. Вимоги до кандидатів на посаду судді. Порядок призначення на посаду судді вперше. Розгляд питання про обрання на посаду суддів безстроково.

Кваліфікаційний рівень судді: сутність та значення. Кваліфікаційне оцінювання суддів. Підготовка судді та його регулярне оцінювання. Національна школа суддів України: статус, завдання, структура.

Підстави та порядок застосування до судді дисциплінарної відповідальності.

Етика судді. Кодекс суддівської етики. Вимоги законодавства з питань запобігання корупції щодо діяльності суддів. Конфлікт інтересів в діяльності суддів та шляхи його врегулювання.

Підстави та порядок звільнення судді з посади. Припинення повноважень судді.

Тема 8. Суддівське самоврядування в Україні

Поняття, завдання суддівського самоврядування. Організаційні форми суддівського самоврядування.

Збори суддів: поняття та компетенція. Порядок діяльності зборів суддів. Прийняття та виконання рішень зборів суддів.

Вищі органи суддівського самоврядування. З'їзд суддів України – поняття, компетенція. Порядок скликання з'їзду суддів України. Обрання делегатів на з'їзд суддів України. Порядок проведення з'їзду суддів України.

Порядок формування, склад та компетенція Ради суддів України. Комітети Ради суддів України.

Забезпечення діяльності органів суддівського самоврядування.

Модуль II

СУДИ ЗАГАЛЬНОЇ ЮРИСДИКЦІЇ: ВИДИ ТА РОЗМЕЖУВАННЯ ПОВНОВАЖЕНЬ

Тема 9. Місцеві суди

Місцевий суд - перша ланка судової системи. Види місцевих судів. Повноваження місцевих судів.

Склад місцевого суду: поняття, акцент на подвійності законодавчого визначення терміну «склад суду». Суддя місцевого суду та його повноваження. Повноваження голови та заступника голови місцевого суду. Здійснення судочинства одноособово, колегією суддів, за участю народних засідателів та присяжних.

Проблемні питання розмежування компетенції між судами. Визначення та розмежування термінів: юрисдикція, підвідомчість, компетенція, підсудність.

Тема 10. Апеляційні суди

Апеляційний суд, його місце в системі судів загальної юрисдикції. Види і мережа апеляційних судів. Повноваження апеляційних судів.

Склад апеляційного суду. Суддя апеляційного суду. Повноваження голови та заступника голови апеляційного суду.

Особливості повноважень судів апеляційних інстанцій різних юрисдикцій за наслідками розгляду апеляційних скарг.

Тема 11. Вищі спеціалізовані суди

Вищі спеціалізовані суди. Склад вищих спеціалізованих судів. Повноваження вищих спеціалізованих судів. Суддя вищого спеціалізованого суду. Повноваження голів та заступників голів вищих спеціалізованих судів.

Пленуми вищих спеціалізованих судів: види, склад та компетенція. Порядок скликання та прийняття рішень пленумами вищих спеціалізованих судів.

Науково-консультативна рада та офіційний друкований орган вищого спеціалізованого суду.

Особливості повноважень вищих спеціалізованих судів за наслідками розгляду касаційних скарг.

Тема 12. Верховний Суд України

Верховний Суд України - найвищий орган у системі судів загальної юрисдикції. Повноваження Верховного Суду України. Склад Верховного Суду України. Судові палати Верховного Суду України: види та компетенція.

Суддя Верховного Суду України та його повноваження. Повноваження голови Верховного Суду України. Порядок обрання Голови Верховного Суду України. Порядок дострокового звільнення з посади Голови Верховного Суду України. Заступник Голови Верховного Суду України: порядок обрання та повноваження.

Пленум Верховного Суду України: склад, повноваження і порядок діяльності.

Науково-консультативна рада та офіційний друкований орган Верховного Суду України.

Тема 13. Конституційний Суд України

Конституційний Суд України - єдиний орган конституційної юрисдикції в Україні. Статус, завдання та нормативне регулювання діяльності Конституційного Суду України. Основні принципи діяльності Конституційного Суду України. Повноваження Конституційного Суду України: зміст

та межі. Підстави для визнання правових актів неконституційними.

Склад Конституційного Суду України. Порядок призначення суддів Конституційного Суду України. Вимоги до судді Конституційного Суду України. Статус судді та повноваження. Повноваження Голови та заступників Голови Конституційного Суду України. Звільнення з посади судді Конституційного Суду України. Гарантії діяльності суддів Конституційного Суду України.

Форми та порядок звернення до Конституційного Суду України. Порядок конституційного провадження у справі. Прийняття рішень і дача висновків Конституційним Судом України. Обов'язковість рішень і висновків Конституційного Суду України. Порядок виконання рішень і висновків Конституційного Суду України.

Тема 14. Міжнародні установи

Європейський суд з прав людини: статус, кількість суддів та посадові критерії до них, склад суду, компетенція та юрисдикція суду, умови прийнятності заяв.

Міжнародний суд ООН: статус, юрисдикція.

Міжнародний кримінальний суд: статус, юрисдикція.

Поняття, правова природа та джерела правового регулювання міжнародних комерційних арбітражів. Юрисдикція міжнародного комерційного арбітражу.

ТЕМАТИЧНИЙ ПЛАН ДИСЦИПЛІНИ

«Судоустрій України»

для студентів денної форми навчання
підготовки магістра спеціальності 081 «Право»

№ з/п	Назва розділу, модуля, теми	Кількість годин за видами занять					
		разом	Аудиторні заняття			Позааудиторні заняття	
			лекції	семінарські	практичні	індивідуально-консультативна робота	самостійна робота
Модуль 1							
ЗАСАДИ ОРГАНІЗАЦІЇ СУДОВОЇ ВЛАДИ							
1	2	3	4	5	6	7	8
1	Історичні аспекти становлення судової системи України. Загальна характеристика навчальної дисципліни «Судоустрій України»	5	–	–	–	–	5
2	Судова влада в Україні	9	2	2	–	–	5
3	Засади судочинства	9	2	2	–	–	5
4	Сучасна система судоустрою України	9	2	2	–	–	5
5	Забезпечення функціонування судової влади	8	2	2	–	–	4
1	2	3	4	5	6	7	8
6	Правове регулювання статусу судді, присяжних та народних засідателів	8	2	2	–	–	4

7	Засади формування суддівського корпусу	6	–	2	–	–	4
8	Суддівське самоврядування в Україні	6	2	-	–	–	4
	Разом	60	12	12	–	–	36
Модуль II							
СУДИ ЗАГАЛЬНОЇ ЮРИСДИКЦІЇ: ВИДИ ТА РОЗМЕЖУВАННЯ ПОВНОВАЖЕНЬ							
9	Місцеві суди	5	2	-	–	–	3
10	Апеляційні суди	5	2	-	–	–	3
11	Вищі спеціалізовані суди	5	2	-	–	–	3
12	Верховний Суд України	5	2	-	–	–	3
13	Конституційний Суд України	5	–	2	–	–	3
14	Міжнародні установи	5	–	2	–	–	3
	Разом	30	8	4	–	–	18
	Разом із дисципліни	90	20	16	–	–	54

МЕТОДИЧНІ РЕКОМЕНДАЦІЇ ЩОДО САМОСТІЙНОГО ВИВЧЕННЯ ДИСЦИПЛІНИ

Модуль 1 ЗАСАДИ ОРГАНІЗАЦІЇ СУДОВОЇ ВЛАДИ

ТЕМА 1. Історичні аспекти становлення судової системи України. Загальна характеристика навчальної дисципліни «Судоустрій України»

Основні терміни та поняття: предмет навчальної дисципліни «Судоустрій України», система навчальної дисципліни «Судоустрій України», джерела навчальної дисципліни «Судоустрій України»; судова реформа.

Методичні рекомендації до вивчення теми

Перша тема є вступною до вивчення навчальної дисципліни.

Рекомендовано детально опрацювати наявні навчальні посібники, статті, нормативно-правові акти, які характеризують побудову системи судоустрою в Україні. Варто в робочому зошиті законспектувати окремі положення, які є, на думку студента, найбільш суттєвими і стосуються даної теми.

Слід звернути увагу, що чинне законодавство України налічує декілька законів, в яких зустрічається визнання судової системи, правосуддя, конституційних засад судочинства. Серед них Конституція України, Закон України „Про судоустрій та статус суддів”, а також Закон України „Про Конституційний Суд України”.

Важливо, предмет "Судоустрій України" має на меті ознайомити студентів зі структурою, порядком формування, та з загальними засадами судової діяльності в Україні. Серед державних органів суди займають край важливе становище в силу особливостей їх формування, повноважень, вимог до

працівників, завдань і мети їх діяльності. До завдань діяльності судової системи належить захист встановленого Конституцією України суспільного ладу держави; захист невизнаних, оспорюваних чи порушених прав і законних інтересів громадян, підприємств, організацій, установ, суб'єктів незалежно від форм власності; суверенітету та територіальної цілісності України.

Окрім того, для більш повного і глибокого розуміння предмету дисципліни студент має дослідити історичні етапи становлення та розвитку судової системи України та стратегію розвитку судової системи на 2015 - 2020 роки в світлі запровадження судово-правової реформи в Україні.

План лекційного заняття

1. Історичні етапи становлення та розвитку судової системи України.
2. Стратегія розвитку судової системи на 2015 - 2020 роки.
3. Предмет, завдання і система навчальної дисципліни «Судоустрій України».
4. Методологія навчальної дисципліни «Судоустрій України».
5. Міждисциплінарні зв'язки навчальної дисципліни «Судоустрій України».
6. Правові джерела навчальної дисципліни.

План семінарського заняття

1. Поняття та історичний розвиток судоустрою України
2. Предмет, завдання і система навчального курсу «Судоустрій України» та методи його вивчення
3. Співвідношення курсу «Судоустрій України» з іншими навчальними дисциплінами
4. Правові джерела курсу питань «Судоустрій України»
Система норм національного та міжнародного права щодо регулювання організації і діяльності судових органів, їх класифікація і характеристика.

Питання для самостійного опрацювання

1. Предмет, завдання і система навчальної дисципліни «Судоустрій України».
2. Методологія навчальної дисципліни «Судоустрій України».
3. Міждисциплінарні зв'язки навчальної дисципліни «Судоустрій України».
4. Правові джерела навчальної дисципліни «Судоустрій України».

План завдань до самостійної роботи

1. Скласти термінологічний словник основних термінів та понять до теми¹.

2. Виконати тестові завдання.

1. Головною метою судово-правової реформи і формування незалежної судової системи є:

- а) ефективне розмежування повноважень та гарантування самостійності і незалежності судових органів від впливу законодавчої і виконавчої влади;
- б) ліквідація непотрібних судів та звільнення суддів;
- в) створення системи законодавства про судоустрій та статус суддів, яке б забезпечило незалежність судової влади.

2. На посаду судді судів загальної юрисдикції може бути рекомендований для призначення:

- а) громадянин України не молодший 30-ти років, стаж роботи в галузі права не менше 3-х років;
- б) громадянин України не молодший 25-ти років, стаж роботи в галузі права не менше 5-ти років;
- в) громадянин України не молодший 25-ти років, стаж роботи в галузі права не менше 3-х років;

¹ Складання словника повинно слугувати засвоєнню категоріального апарату дисципліни «Судові та правоохоронні органи України» та не є самоціллю. З огляду на це, до словника слід вносити терміни, яких ви не знаєте (з числа згаданих на початку кожної теми). Найважливіші й найскладніші терміни ви можете знайти в кінці посібника, решту термінів, які є загальнопоширеними, потрібно занотовувати під час вивчення теми з тексту підручників і посібників.

г) громадянин України не молодший 30-ти років, стаж роботи в галузі права не менше 5-ти років.

3. Які суди здійснюють судочинство в Україні?

- а) Конституційний Суд України та суди загальної юрисдикції;
- б) загальні та спеціалізовані суди;
- в) загальні, спеціалізовані та третейські суди;
- г) суди загальної юрисдикції та мирові судді.

4. Де розміщується інформація щодо справ, які знаходяться у провадженні суду?

- а) в офіційних друкованих органах судів;
- б) на офіційному веб-сайті судової влади;
- в) в Єдиному державному реєстрі судових рішень;
- г) ніде, оскільки є службовою інформацією.

5. Голова місцевого суду:

- а) звільняє суддів за порушення присяги;
- б) здійснює організаційне керівництво діяльністю суду;
- в) на підставі указу Президента України про призначення на посаду судді чи постанови Верховної Ради України про обрання судді або припинення повноважень судді видає відповідний наказ.

6. Місцеві суди здійснюють свою діяльність на підставі:

- а) Закону України про «Конституційний суд України»;
- б) Закону України «Про судоустрій та статус суддів»;
- в) Конституції України.

7. Місцевий загальний суд має повноваження щодо судового контролю:

- а) за додержанням конституційних прав і свобод особи при досудовому розслідуванні кримінальних справ;
- б) правил дорожнього руху;
- в) правил проживання в гуртожитку.

8. Суддями місцевого суду вперше призначаються:

- а) Президентом України;
- б) Верховною радою України;
- в) Вищою радою юстиції.

9. Місцевий суд є судом:

- а) касаційної інстанції;

- б) першої інстанції;
- в) апеляційної інстанції;
- г) наглядової інстанції.

10. За яким принципом створюються місцеві суди:

- а) територіальності;
- б) інстанційності;
- в) підсудності;
- г) спеціалізації.

Інформаційні джерела: 16-19,23,28, 36, 39,40,46-48

ТЕМА 2. Судова влада в Україні

Основні терміни та поняття: *судова влада; функції судової влади; суд; правосуддя; види правосуддя; судочинство, судова система, судові акти*

Методичні рекомендації до вивчення теми

Опрацьовуючи цю тему, слід звернути увагу, що в незалежній Україні судова влада почала формуватися з прийняттям таких актів політичного характеру, як Декларація про державний суверенітет України (1990 р.) та Акт проголошення незалежності України (1991 р.). 28 квітня 1992 року було прийнято Концепцію судово-правової реформи, яка передбачала вдосконалення судової системи, зокрема, утворення Конституційного Суду України, утворення спеціалізованих судів, введення апеляційних судів, побудову органів суддівського самоврядування щодо.

В умовах сьогодення державна влада в Україні здійснюється на засадах її поділу на законодавчу, виконавчу, судову. Відповідно до Конституції України (ст. 126) судові органи виконують свої функції незалежно від законодавчої, виконавчої влади в установлених Конституцією межах і згідно із законами України. Отже, судова влада відповідно до теорії та практики розподілу влади, є самостійною, незалежною сферою публічної

влади яка становить сукупність повноважень із здійснення правосуддя, тлумачення норм права, з відповідними контрольними повноваженнями спеціально вповноважених органів – судів. Атрибутами судової влади є широкі юрисдикційні повноваження: це, насамперед, правовий статус судів як особливих органів державної влади; це й власне виконання суддівських повноважень. Студентам слід звернути увагу на спеціальний закон України «Про судоустрій і статус суддів», який саме і встановлює що судова влада в Україні відповідно до конституційних засад поділу влади здійснюється незалежними та безсторонніми судами, утвореними згідно із законом. Окрім того судову владу реалізують професійні судді та, у визначених законом випадках, народні засідателі і присяжні шляхом здійснення правосуддя в рамках відповідних судових процедур. Судочинство здійснюється Конституційним Судом України та судами загальної юрисдикції.

План лекційного заняття

- 1.Поняття, ознаки, завдання судової влади.
- 2.Правосуддя як самостійна галузь державної діяльності.
- 3.Функції судової влади: поняття, види та характеристика. Символи судової влади.
- 4.Форми реалізації судової влади. Судочинство як форма реалізації судової влади. Розмежування термінів судочинство та правосуддя.
- 5.Акти органів судової влади: поняття, основні ознаки та види. Форми судових актів.

План семінарського заняття

1. Право на справедливий суд
2. Поняття судової влади, її характерні ознаки.
3. Функції судової влади: поняття та ознаки.
4. Судова система: поняття, види, загальна характеристика. Принципи побудови судової системи.
5. Правосуддя, його ознаки.

Питання для самостійного опрацювання

1. Поняття, ознаки, завдання судової влади.
2. Правосуддя як самостійна галузь державної діяльності.
3. Особи, уповноважені на здійснення правосуддя.
4. Функції судової влади: поняття, види та характеристика.
5. Символи судової влади.
6. Розмежування термінів судочинства та правосуддя.

План завдань до самостійної роботи

1. Скласти термінологічний словник основних термінів та понять до теми.
2. Виконати тестові завдання.

1. Судова влада реалізується шляхом здійснення правосуддя у формі

- а) цивільного та кримінального судочинства;
- б) податкового судочинства;
- в) адміністративного та господарського судочинства;
- г) нотаріального процесу.

2. Серед перелічених оберіть, будь-ласка, визначення судової влади, яке найбільш точно характеризує цю гілку державної влади:

- а) судова влада – це специфічна гілка єдиної державної влади, яка має власну виключну компетенцію щодо розгляду юридично значущих справ, що мають правові наслідки, і реалізується виключно конституційними органами (судами) в межах закону та спеціальних (судових) процедур;
- б) судова влада – це гілка державної влади, основним призначенням якої є вирішення правових конфліктів, які виникають у суспільстві;
- в) судова влада – це гілка державної влади, яка реалізується виключно судами.

3. До форм реалізації судової влади належать:

- а) судове провадження;

- б) конституційне та цивільне судочинство;
- в) конституційне, цивільне, господарське, адміністративне та кримінальне судочинство;
- г) цивільне і кримінальне судочинство.

4. Основною функцією судової влади є:

- а) розгляд правових конфліктів;
- б) розгляд скарги на дії посадових осіб;
- в) вирішення юридично значущих справ, що мають правові наслідки;
- г) офіційне засвідчення юридичних фактів.

5. Правосуддя – це....., що здійснюється судом на підставі закону, зміст якої становить розгляд і вирішення судових справ з метою забезпечення гарантованих Конституцією України та законами прав і свобод людини і громадянина, прав та законних інтересів юридичних осіб, інтересів суспільства та держави, а результатом якого є постановлення правосудного судового рішення, яке має загальнообов’язковий характер.

- а) особливий вид державної діяльності;
- б) цивільний процес;
- в) процесуальний стан;
- г) статут.

6. Головне призначення судової влади:

- а) вирішення віднесених законодавством до її компетенції правових конфліктів, які виникли у суспільстві;
- б) надання владних повноважень;
- в) розгляд заяв та скарг.

7. Самостійність судової влади означає:

- а) суди нікому не підзвітні і мають для здійснення судових функцій усі необхідні повноваження, якими наділені законом;
- б) вирок, рішення, постанова чи ухвала суду, які набрали законної сили є обов’язковими для адресатів, мають для них силу закону і є обов’язкові для виконання на території України;
- в) судові рішення не потребують попередньої згоди чи затвердження будь-якої посадової особи чи державного органу;

г) діяльність органів дізнання, досудового слідства, прокуратури не підміняє діяльність суду, а лише сприяє їй.

8. Характерною особливістю судової влади є:

- а) суворо регламентований законом процес, порядок її здійснення;
- б) суворо регламентований законом процес надання коштів;
- в) балансування регламентаційних даних справ певної компетенції.

9. Відповідно до Конституції України передбачено такі форми участі народу у відправленні правосуддя в Україні:

- а) суд шефенів і суд присяжних;
- б) народні засідателі, присяжні і шефени;
- в) суд присяжних і народні засідателі.

10. Підставами для ліквідації чи утворення судів є:

- а) зміна адміністративно-територіального устрою;
- б) видання постанови Кабінету Міністрів України;
- в) зміна форми правління.

Інформаційні джерела: 1-19, 32-36,40.46, 48

ТЕМА 3. Засади судочинства

Основні терміни та поняття: судочинство; принципи судочинства; верховенство права; презумпція невинуватості; верховенство права; підтримання державного обвинувачення в суді прокурором; право на захист; гласність судового процесу; обов'язковості рішень суду.

Методичні рекомендації до вивчення теми

Основне, з чого починається вивчення курсу «Судоустрій України» – це визначення кола основних конституційних засад діяльності судової системи. Конституція України закріпила поділ влади в Україні на законодавчу, виконавчу та судову, а Закон України від 07.07.2010 р. "Про судоустрій і

статус суддів", конкретизуючи конституційні положення щодо здійснення судової влади, зазначив, що судова влада в Україні здійснюється незалежними та безсторонніми судами. Суд, здійснюючи правосуддя на засадах верховенства права, забезпечує кожному право на захист гарантованих Конституцією і законами України прав і свобод, захист інтересів юридичних осіб, суспільства, держави. Закон визначив правові засади організації судової влади.

Необхідно звернути увагу, що відповідно до Закону судова влада реалізується шляхом правосуддя у формі цивільного, господарського, кримінального та адміністративного судочинства, здійснюваного судами загальної юрисдикції, і конституційного - Конституційним Судом України. Правосуддя здійснюється в рамках відповідних судових процедур, встановлених Законом України "Про Конституційний Суд України", а також цивільним процесуальним та кримінально-процесуальним кодексами

України, господарським кодексом України, кодексом адміністративного судочинства України.

Важливою ознакою принципів судочинства є те, що вони носять нормативно-правовий характер, тобто ці основоположні начала закріплені у відповідних правових нормах

Принцип (від лат. ргіпсіро - основа, початок) у загально-науковому розумінні - це основне, вихідне положення теорії, вчення, головне правило діяльності

Необхідно звернути увагу, що у найбільш загальному вигляді систему принципів здійснення судочинства визначає ст. 129 Конституції України. Основними засадами судочинства в Україні за Конституцією є: 1) законність; 2) рівність усіх учасників судового процесу перед законом і судом; 3) забезпечення доведеності вини; 4) змагальність сторін та свобода в наданні ними суду своїх доказів і у доведенні перед судом їх переконливості; 5) підтримання державного обвинувачення в суді прокурором; 6) забезпечення обвинуваченому права на захист; 7) гласність судового процесу та його повне фіксування технічними засобами; 8) забезпечення

апеляційного та касаційного оскарження рішення суду, крім випадків, встановлених законом; 9) обов'язковість рішень суду.

Усі принципи судочинства України умовно можна поділити на три групи: 1) загальні конституційні принципи правосуддя; 2) спеціальні міжгалузеві принципи, що визначають загальні засади судоустрою і правового статусу суддів судів загальної юрисдикції; 3) галузеві принципи цивільного, господарського, адміністративного та кримінального судочинства.

План лекційного заняття

1. Поняття та значення принципів правосуддя.
2. Класифікація основних засад правосуддя.
3. Характеристика окремих принципів правосуддя
4. Принципи правосуддя, що забезпечують захист основних конституційних прав і свобод людини і громадянина

План семінарського заняття

1. Поняття та значення принципів правосуддя.
2. Класифікація основних засад правосуддя.
3. Характеристика окремих принципів правосуддя
4. Принципи правосуддя, що забезпечують захист основних конституційних прав і свобод людини і громадянина

Питання для самостійного опрацювання

1. Принцип верховенства права.
2. Принцип законності.
3. Засади рівності учасників судового процесу перед законом та судом.
4. Засади забезпечення доведеності вини.
5. Принцип змагальності сторін та свободі у наданні суду своїх доказів та доведенні перед судом їх переконливості.
6. Принцип підтримання державного обвинувачення в суді прокурором.

7. Принцип забезпечення обвинуваченому права на захист.
8. Засади гласності судового процесу та його повного фіксування технічними засобами.
9. Засади апеляційного та касаційного оскарження рішення суду.
10. Засади обов'язковості рішень суду.

План завдань до самостійної роботи

1. Скласти термінологічний словник основних термінів та понять до теми.

2. Виконати тестові завдання.

1. Основними принципами судової влади в Україні є:

- а) норми найбільш загального, що визначають місце судової влади в системі єдиної державної влади, побудову її основних інститутів;
- б) норми найбільш загального характеру, що визначають місце судової влади в системі єдиної державної влади, побудову її основних інститутів і процедуру розгляду справ судами;
- в) норми найбільш загального характеру, що визначають роль суду в правовій державі.

2. До керівних принципів судочинства Конституція України відносить:

- а) територіальність;
- б) забезпечення обвинуваченому права на захист;
- в) спеціалізація;
- г) об'єктивність.

3. Із запропонованих оберіть принципи, які належать до організаційних принципів судової влади:

- а) справедливість судової влади;
- б) інстанційність;
- в) верховенство права.

4. Принципи судової влади слід визначити як:

- а) керівні засади розгляду судами справ;

- б) норми найбільш загального характеру, що визначають місце судової влади в системі єдиної державної влади, побудову її основних інститутів і процедуру розгляду справ судами;
- в) норми найбільш загального характеру, що визначають роль суду в правовій державі;
- г) норми найбільш загального, що визначають місце судової влади в системі єдиної державної влади, побудову її основних інститутів.

5 Система принципів судової влади складається із:

- а) інституціональних і функціональних принципів;
- б) інституціональних, функціональних, організаційних і судоустрійних принципів;
- в) інституціональних, функціональних і організаційних принципів;

6. Позначте, що передбачає гласність як принцип правосуддя:

- а) свободу висловлення думки;
- б) право кожного знати про розгляд своєї справи, брати участь у її розгляді, знати про результати розгляду;
- в) однакостайність при ухваленні судових рішень;
- г) участь народу у здійсненні правосуддя через народних засідателів і присяжних

7. Позначте, що передбачає принцип диспозитивності:

- а) суд вирішує лише ті питання, про вирішення яких його просять сторони
- б) розгляд справи в усіх судах відбувається відкрито
- в) суд не може виходити за межі вимог сторін у справі
- г) сторони вільно розпоряджаються своїми правами щодо предмета спору

8. Що з переліченого не відноситься до конституційних засад судочинства в Україні?

- а) законність;
- б) гласність судового процесу та його повне фіксування технічними засобами;
- в) забезпечення доведеності вини;

г) здійснення дисциплінарного провадження стосовно суддів Верховного Суду України і суддів вищих спеціалізованих судів та розгляд скарг на рішення про притягнення до дисциплінарної відповідальності суддів апеляційних та місцевих судів, а також прокурорів.

9. Відповідно до основних засад судочинства, встановлених Конституцією України, підтримання державного обвинувачення в суді здійснює:

- а) прокурор;
- б) слідчий суддя;
- в) адвокат потерпілої сторони;
- г) громадський обвинувач.

10. Що з переліченого відноситься, згідно Конституції України, до основних засад судочинства в Україні?

- а) верховенство права;
- б) законність;
- в) можливість звернення до міжнародних судових установ;
- г) безкоштовність.

Інформаційні джерела: 1-19, 32-36,40-46, 48

ТЕМА 4. Сучасна система судоустрою України

Основні терміни та поняття: система судів; спеціалізація судів; склад суду; судова ланка; судова інстанція; юрисдикція суду; підсудність справ; автоматизована система документообігу суду.

Методичні рекомендації до вивчення теми

Вивчаючи вказну тему, слід звернути увагу на те, що суди в Україні утворюють судову систему, для якої, як і для кожної системи, характерні певні зв'язки і відносини між окремими її елементами (судами), а також притаманні такі властивості як ієрархічність, багаторівневність, структурованість. Судова

система України, уособлює організаційні аспекти судової влади - однієї з гілок державної влади, - тим самим віддзеркалює особливості організації цієї влади у нашій державі, відповідає рівню соціально-економічного розвитку, пануючим у суспільстві поглядам на місце суду в системі механізмів державної влади, накопиченому досвіду і певним традиціям.

Існує три відмітні риси сучасної судової системи України, серед яких: перша, полягає в тому, що вона є системою унітарної держави, котра, на відміну від федеративних держав, де існує система як федеральних судів, має єдину судову систему, яка не передбачає поділ предмета юрисдикції між судами за ознакою приналежності до різних внутрішньодержавних утворень.

Ще однією відмінністю судової системи України є існування двох гілок судової системи: Конституційного Суду і судів загальної юрисдикції.

І, на кінець, третьою відмінною рисою судової системи України є моноцентризм системи судів загальної юрисдикції. На відміну від біцентризму, що існував понад десять років, коли підсистему загальних судів очолював Верховний Суд України, а підсистему господарських (тоді арбітражних) - рівний йому за статусом Вищий господарський (тоді арбітражний) суд України, то тепер і підсистему загальних, і підсистему спеціалізованих судів очолює Верховний Суд України.

Таким чином, судову систему України складають Конституційний Суд України та суди загальної юрисдикції. Останні у свою чергу складаються з загальних та спеціалізованих судів. До загальних належать районні, районні у містах, міські та міськрайонні суди, апеляційні суди областей, міст Києва та Севастополя, апеляційний суд Автономної Республіки Крим.

План лекційного заняття

1. Поняття системи судів загальної юрисдикції. Система загальних судів. Система судів адміністративної юрисдикції. Система судів господарської юрисдикції.

2. Поняття судової ланки і судової інстанції, характеристика та розмежування цих термінів.
3. Спеціалізація судів та суддів загальної юрисдикції.
4. Порядок утворення та ліквідації судів. Визначення кількості суддів у судах загальної юрисдикції.
5. Склад суду та його визначення. Автоматизована система документообігу суду.

План семінарського заняття

1. Характеристика сучасної системи судів в Україні.
2. Порядок утворення судів.
3. Поняття судової ланки і судової інстанції.
4. Загальна характеристика судових ланок та судових інстанцій.

Питання для самостійного опрацювання

1. Поняття системи судів загальної юрисдикції.
2. Поняття судової ланки і судової інстанції, характеристика та розмежування цих термінів.
3. Спеціалізація судів та суддів загальної юрисдикції.
4. Засади забезпечення єдності системи судів загальної юрисдикції.

План завдань до самостійної роботи

1. Скласти термінологічний словник основних термінів та понять до теми.
2. Виконати тестові завдання.

1. Процесуальне законодавство визначає такі судові інстанції:

- а) I інстанція, де справа розглядається вперше, і в судовому засіданні суд постановляє судові рішення по суті;
- б) Касаційна інстанція, де переглядаються рішення, ухвали, вироки судів I та апеляційної інстанцій, а також перегляд судових рішень, ухвал у зв'язку з ново виявленими та винятковими обставинами чи при неправильному застосуванні

норм процесуального права, що істотно вплинули на правильність судового рішення;

в) прохідна інстанція;

г) апеляційна інстанція.

2. *Організація системи судів загальної юрисдикції характеризується такими основними ознаками:*

а) побудовою судової системи за принципами територіальності та спеціалізації

б) встановлення бюджету країни;

в) стабільності судової системи.

3. *Систему судів України складають:*

а) місцеві суди, апеляційні суди, вищі спеціалізовані суди, Верховний Суд України; Конституційний суд України;

б) місцеві суди, апеляційні суди, Апеляційний суд України, Касаційний Суд України, вищі спеціалізовані суди, Верховний Суд України;

в) місцеві суди, військові суди, Апеляційний суд України, вищі спеціалізовані суди, Верховний Суд України.

4. *Відповідно до Конституції України в системі судів загальної юрисдикції діють такі спеціалізовані суди окремих судових юрисдикцій:*

а) господарські, адміністративні та військові;

б) господарські, адміністративні;

в) господарські, адміністративні та інші суди, визначені як спеціалізовані суди;

г) господарські, адміністративні, військові та інші суди, визначені як спеціалізовані суди.

5. *Адміністративні суди складаються з:*

а) місцевих та апеляційних адміністративних судів у округах;

б) Конституційного суду України;

в) Вищого адміністративного суду;

г) Верховного суду України.

6. *Господарські суди України складаються з*

а) місцевих господарських судів

б) апеляційних господарських судів у відповідних округах

- в) Вищого спеціалізованого суду з розгляду цивільних і кримінальних справ;
- г) Конституційного суду України.

7. Судова система функціонує на принципах:

- а) територіальності;
- б) підпорядкування Конституційному суду України;
- в) незалежності;
- г) самовиховання.

8. Система судів загальної юрисдикції відповідно до Конституції України будується за принципами:

- а) територіальності і спеціалізації;
- б) спеціалізації, оскарження та територіально-адміністративного устрою;
- в) територіальності, спеціалізації, виключності.

9. Юрисдикція судів України визначається так:

- а) до юрисдикції судів належать ті справи, які визначені процесуальним законодавством;
- б) юрисдикція судів поширюється на всі правовідносини, що виникають у державі;
- в) юрисдикція судів визначається Законом України «Про судоустрій і статус суддів»;
- г) юрисдикція судів поширюється на всі правовідносини, визначені законом.

10. Суди загальної юрисдикції утворюються та ліквідується у такому порядку:

- а) Президентом України за поданням Міністра юстиції України, погодженого з Головою Державної судової адміністрації України;
- б) Президентом України за поданням Міністра юстиції України, погодженого з Головою Верховного Суду України або головою відповідного вищого спеціалізованого суду;
- в) Верховною Радою України за поданням Міністра юстиції України, погодженого з Головою Верховного Суду України або головою відповідного вищого спеціалізованого суду.

Інформаційні джерела: 1-19, 32-36,40.46, 48

ТЕМА 5. Забезпечення функціонування судової влади

Основні терміни та поняття: гарантії забезпечення функціонування судової влади; засади фінансування судів; соціальний захист працівників судової системи; Державна судова адміністрація України; прес-центр судової влади; апарат суду; помічники суддів; та секретар судових засідань; служба судових розпорядників; державний захист працівників суду.

Методичні рекомендації до вивчення теми

Вивчаючи зазначену тему курсу, слід звернути увагу на те, що відповідно до Конституції України фінансування та належні умови для функціонування судів і діяльності суддів держава забезпечує шляхом:

- 1) визначення в Державному бюджеті України видатків на фінансування судів не нижче за рівень, який забезпечує можливість повного і незалежного здійснення правосуддя відповідно до закону;
- 2) законодавчих гарантій повного і своєчасного фінансування судів;
- 3) гарантій достатнього рівня соціального забезпечення суддів.

Законом України «Про судоустрій і статус суддів» організаційне забезпечення діяльності судів покладене на Державну судову адміністрацію та її структури в центральному апараті і на місцях. Під організаційним забезпеченням судової діяльності слід розуміти комплекс заходів фінансового, матеріально-технічного, кадрового, інформаційно-методичного, організаційно-технічного характеру, спрямованих на створення умов для повного і незалежного здійснення правосуддя.

Гарантією самостійності судів і незалежності суддів як носіїв судової влади є їх фінансування з Державного бюджету, що має забезпечувати можливість всеосяжного і незалежного здійснення правосуддя згідно з законом.

Однак особливий порядок фінансування судів не може розглядатися як самоціль. Він ґрунтується на очевидній необхідності у тому, щоб судова система була самостійною і, таким чином, мала можливість виконувати покладені на неї Основним Законом держави функції.

Фінансова незалежність є однією з головних засад самостійності судової влади і має як міжнародно-правовий, так і національний, зокрема, конституційно-правовий аспект. Так, ст. 130 Конституції України містить припис, за яким держава забезпечує функціонування судів і діяльності суддів. У державному бюджеті окремо визначаються видатки на утримання судів.

Під фінансовою незалежністю розуміємо, перш за все, фінансове та інше матеріальне забезпечення діяльності судової системи в такому обсязі, який дозволив би їй незалежно, ефективно і повною мірою здійснювати правосуддя. При цьому слід мати на увазі, що судова влада функціонально пов'язана з іншими гілками державної влади. Зокрема, фінансування судової влади залежить від Верховної Ради України, яка затверджує обсяги її фінансування. Водночас забезпечення приміщеннями та іншими основними фондами - прерогатива виконавчої влади, оскільки тільки Кабінет Міністрів України має право розпоряджатися і здійснювати управління об'єктами державної власності.

Стаття 130 Конституції України зобов'язує законодавця при прийнятті закону про Державний бюджет України окремо визначити видатки на утримання судів.

Положення Основного Закону України свідчить про те, що видатки Державного бюджету України на утримання судової влади захищені безпосередньо Конституцією України і не можуть бути скорочені органами законодавчої або виконавчої влади нижче того рівня, який забезпечує можливість повного і незалежного здійснення правосуддя (Рішення Конституційного Суду України № 6-рп/99 від 24.06.99 р.), що і є конституційною гарантією повного і своєчасного фінансування функціонування судів і діяльності суддів.

План лекційного заняття

1. Система та гарантії забезпечення функціонування судової влади.
2. Засади та порядок фінансування судів.
3. Матеріальне, побутове забезпечення та соціальний захист працівників судової системи.
4. Апарат суду: поняття, організація діяльності. Помічники суддів та секретарі судових засідань судів загальної юрисдикції: особливості правового статусу та повноваження.
5. Державний захист працівників суду.

План семінарського заняття

1. Забезпечення функціонування судової влади.
2. Державна судова адміністрація України: статус та повноваження.
3. Апарат суду: поняття, організація діяльності. Помічники суддів та секретарі судових засідань судів загальної юрисдикції: особливості правового статусу та повноваження.
4. Державний захист працівників суду.

Питання для самостійного опрацювання

1. Визначення кількості суддів у судах загальної юрисдикції.
2. Адміністративні посади в суді.
3. Автоматизована система документообігу суду.
4. Система оцінювання роботи суду: стандарти, критерії, показники та методи.
5. Територіальні управління Державної судової адміністрації України.

План завдань до самостійної роботи

1. Скласти термінологічний словник основних термінів та понять до теми.
2. Виконати тестові завдання.

1. Основні положення щодо соціальний і правовий захист суддів закріплені:

- а) Кримінально-процесуальним кодексом України;
- б) Законом України „Про судоустрій і статус суддів”;
- в) Законом України „Про судоустрій України”;
- г) Конституцією України.

2. Державна судова адміністрація здійснює:

- а) нагляд за додержанням законів;
- б) організаційне забезпечення діяльності судів;
- в) накладає адміністративні стягнення;
- г) правосуддя.

3. Суди загальної юрисдикції утворюються і ліквідуються:

- а) Міністром юстиції України, що узгоджується з Головою Верховного Суду України чи головою вищого спеціалізованого суду;
- б) Президентом України за поданням Міністра юстиції України, що узгоджується з Головою Верховного Суду України чи головою вищого спеціалізованого суду.
- в) Міністерством юстиції України

4. Начальник територіального управління Державної судової адміністрації призначається на посаду і звільняється:

- а) Президентом України;
- б) Головою Державної судової адміністрації;
- в) Головою Верховного Суду України;
- г) Головою Верховної Ради України.

5. Громадянин О. не склав кваліфікаційного іспиту для призначення його на посаду судді. Кваліфікаційна комісія повідомила, що він може бути допущений до складання іспиту повторно не раніше як через 2 роки, що суперечить законодавству, в якому зазначено, що особа може бути допущена до складання іспиту повторно не раніше як через:

- а) 6 місяців;
- б) 10 місяців;
- в) 1 рік;
- г) 1,5 року.

6. Ким звільняється суддя з посади у разі закінчення строку повноважень?

- а) Президентом України;
- б) Верховною Радою України;
- в) Вищою радою юстиції
- г) Вищою кваліфікаційною комісією суддів

7. Вища рада юстиції є:

- а) колегіальним, постійно діючим органом;
- б) тимчасово діючим між конференціями суддів.

8. Член Вищої ради юстиції має право:

- а) вносити пропозиції щодо вдосконалення роботи Вищої ради юстиції, її секретаріату;
- б) розглядати касаційні скарги;
- в) ініціювати скликання засідання Вищої ради юстиції.

9. Строк повноважень кваліфікаційних комісій суддів становить:

- а) 1 рік;
- б) 3 роки;
- в) 5 років.

10. До складу Вищої кваліфікаційної комісії суддів входять:

- а) 10 членів;
- б) 11 членів;
- в) 12 членів.

Інформаційні джерела: 1-19, 22,26, 27, 30, 32-36,40-42, 46, 48

ТЕМА 6. Правове регулювання статусу судді, присяжних та народних засідателів

Основні терміни та поняття: статус судді; незмінюваність судді; незалежність судді; недоторканість судді; вимоги щодо несумісності; відповідальність за неповагу до суду чи судді; права судді; обов'язки судді; народний засідателі; присяжний.

Методичні рекомендації до вивчення теми

Вивчаючи зазначену тему студент повинен звернутися безпосередньо як до Конституції так і до Закону України «Про судоустрій і статус суддів», який встановлює, що суддя у своїй діяльності щодо здійснення правосуддя є незалежним від будь-якого незаконного впливу, тиску або втручання. Суддя здійснює правосуддя на основі Конституції і законів України, керуючись при цьому принципом верховенства права. Втручання в діяльність судді щодо здійснення правосуддя забороняється і тягне за собою відповідальність, установлену законом. Суддею є громадянин України, який відповідно до Конституції України та цього Закону призначений чи обраний суддею, займає штатну суддівську посаду в одному з судів України і здійснює правосуддя на професійній основі. Судді в Україні мають єдиний статус незалежно від місця суду в системі судів загальної юрисдикції чи адміністративної посади, яку суддя обіймає в суді.

Окрім того права судді, пов'язані зі здійсненням правосуддя, визначаються Конституцією України, процесуальним та іншими законами.

Стаття 58 Закону України «Про судоустрій і статус суддів» визначає статус народного засідателя та присяжного. Зокрема, народним засідателем є громадянин України, який у випадках, визначених процесуальним законом, та за його згодою вирішує справи у складі суду разом із професійним суддею, забезпечуючи згідно з Конституцією України безпосередню участь народу у здійсненні правосуддя.

Народні засідателі під час розгляду і вирішення справ користуються повноваженнями судді.

Присяжним є громадянин України, якого у випадках, визначених процесуальним законом, залучають до здійснення правосуддя, забезпечуючи згідно з Конституцією України безпосередню участь народу у здійсненні правосуддя.

План лекційного заняття

1. Статус судді: сутність та правова основа.

2. Незалежність та недоторканість судді: поняття, зміст, гарантії забезпечення.
3. Вимоги щодо несумісності. Відповідальність за неповагу до суду чи судді: поняття та види.
4. Особливості забезпечення суддів.
5. Поняття та статус народного засідателя та присяжного

План семінарського заняття

1. Законодавчі вимоги до професійних суддів. Порядок призначення на посади професійних суддів.
2. Поняття незалежності суддів. Організаційно-правові, особисті та соціально-економічні гарантії суддівської діяльності.
3. Права та обов'язки судді.
4. Поняття та статус народного засідателя та присяжного.

Питання для самостійного опрацювання

1. Незалежність та недоторканість судді: поняття, зміст, гарантії забезпечення. Вимоги щодо несумісності.
2. Кваліфікаційний рівень судді: сутність та значення. Кваліфікаційне оцінювання суддів.
3. Підготовка судді та його регулярне оцінювання.
4. Національна школа суддів України: статус, завдання, структура.
5. Вимоги законодавства з питань запобігання корупції щодо діяльності суддів.
6. Конфлікт інтересів в діяльності суддів та шляхи його врегулювання.

План завдань до самостійної роботи

1. Скласти термінологічний словник основних термінів та понять до теми.
2. Виконати тестові завдання.

1. Знайдіть правильне твердження:

- а) незалежність судді є гарантією його недоторканності

- б) недоторканність судді є гарантією його незалежності
- в) лише незалежний суддя може бути недоторканим
- г) недоторканий суддя не може бути незалежним

2. Вкажіть, до розгляду яких справ відповідно до чинного законодавства залучаються народні засідателі:

- а) цивільних справ
- б) кримінальних справ
- в) справ про адміністративні правопорушення,
- г) господарських справ

3. Суддям забезпечується свобода неупередженого вирішення судових справ відповідно до їх внутрішнього переконання, що ґрунтується:

- а) на указах Президента України;
- б) на вимогах закону;
- в) на постановах Пленуму Верховного Суду України;
- г) на постановах Кабінету Міністрів України.

4. Народні засідателі і присяжні підзвітні:

- а) голові суду;
- б) нікому не підзвітні.
- в) органам місцевого самоврядування;
- г) Вищій раді юстиції;

5. Суддям забороняється займатися:

- а) науковою діяльністю;
- б) профспілковою діяльністю;
- в) викладацькою діяльністю;
- г) творчою діяльністю.

6. Хто затверджує список присяжних?

- а) територіальне управління державної судової адміністрації;
- б) голова місцевого загального суду;
- в) місцева рада;
- г) регіональна прокуратура.

7. Народним засідателем може бути громадянин України, який досяг:

- а) 20-ти річного віку;
- б) 25-ти річного віку;
- в) 35-ти річного віку;

г) 30-ти річного віку.

8. Громадянин М. був включений до списку народних засідателів. У заяві на ім'я голови суду він повідомив, що на час розгляду справи у суді йому виповниться 60 років і він не зможе належним чином виконувати свої обов'язки. Голова суду відмовив в задоволенні прохання, вказавши, що однією з підстав для звільнення за власним проханням є:

а) вік 65 років;

б) вік 70 років;

в) вік 75 років;

г) не має вікового обмеження, якщо особа визнана дієздатною.

9. Суддя зобов'язаний:

а) своєчасно, справедливо та безсторонньо розглядати і вирішувати судові справи відповідно до закону з дотриманням засад і правил судочинства;

б) дотримуватися правил суддівської етики;

в) користуватися правовою допомогою адвоката;

г) розголошувати відомості, які становлять таємницю, що охороняється законом, у тому числі таємницю нарадчої кімнати і закритого судового засідання на вимогу сторони процесу.

10. Суддя не має права поєднувати свою діяльність із:

а) підприємницькою або адвокатською діяльністю, будь-якою іншою оплачуваною роботою;

б) викладацькою, науковою, творчою діяльністю;

в) входити до складу керівного органу чи наглядової ради підприємства або організації, що має на меті одержання прибутку.

Інформаційні джерела: 1-19, 32-36,40, 46, 48

ТЕМА 7. Засади формування суддівського корпусу

Основні терміни та поняття: суддівський корпус; кваліфікаційна комісія суддів України; Вища рада юстиції; кваліфікаційний рівень судді; кваліфікаційне оцінювання суддів; Національна школа суддів України; етика судді; кодекс

суддівської етики; Вимоги законодавства з питань запобігання корупції щодо діяльності суддів; припинення повноважень судді.

Методичні рекомендації до вивчення теми

Безперечно, що в існуючій судовій системі суддя є центральною, головною фігурою у здійсненні судочинства, носієм судової влади в державі

Саме йому згідно з Основним Законом надані повноваження здійснювати правосуддя, ухвалювати і проголошувати іменем держави судові рішення, які є обов'язковими для виконання на всій території України.

Від того, наскільки суддя є професійним, здатним кваліфіковано, сумлінно й неупереджено здійснювати правосуддя, наскільки він спроможний захистити права і свободи громадян, юридичних осіб, інтереси держави, які його моральні якості, залежить авторитет судової влади в суспільстві та авторитет нашої держави в світі.

Важливою передумовою становлення в Україні авторитетної і незалежної судової влади як однієї із найважливіших складових правової держави є упорядкування системи формування корпусу суддів. Пошук нової, сучасної та ефективної моделі її побудови було розпочато разом з проголошенням державної незалежності. Він триває і нині як в напрямку поглиблення правової думки, так і в площині розвитку законодавства, насамперед, реалізації положень Конституції України та Закону України "Про судоустрій і статус суддів".

Формування корпусу суддів – це проблема загальносуспільного значення, яка з огляду на динамічність соціальних процесів, об'єктивну необхідність змін в політичному, соціально-економічному та культурному житті майже безперервно зберігає свою актуальність. Питання призначення, обрання та звільнення суддів неодмінно знаходяться на перехресті політичних, відомчих та інших інтересів і тому правові регулятори в даній сфері потребують дієвих гарантій, насамперед прямо пов'язаних з засадами

суддівської незалежності та з умовами утвердження авторитету судової влади в суспільстві.

Стрижнем механізму формування корпусу суддів є забезпечення судової влади високопрофесійним та високоморальним кадровим складом. Це одне із ключових завдань судово-правової реформи, бо лише з такими характеристиками суддя може виступати в якості дійсного гаранта прав і свобод людини, законних інтересів всіх суб'єктів правопорядку, може повноцінно виконувати роль суспільного арбітра при розв'язанні конфліктів.

Демократичний порядок призначення, обрання та звільнення суддів, крім іншого, передбачає знаходження оптимальних організаційних рішень у зв'язку з одночасним включенням в цей процес органів державної влади, органів суддівського самоврядування та представників різних ланок юридичної професії в рамках таких колегіальних утворень як Вища рада юстиції та кваліфікаційних комісій суддів.

План лекційного заняття

1. Органи та посадові особи, які беруть участь у формуванні суддівського корпусу.
2. Повноваження Президента України та Верховної Ради України щодо призначення та звільнення суддів.
3. Кваліфікаційна комісія суддів України: статус, склад комісії та компетенція.
4. Вища рада юстиції: статус, склад, компетенція.
5. Порядок зайняття посади судді в суді загальної юрисдикції. Вимоги до кандидатів на посаду судді. Порядок призначення на посаду судді вперше. Розгляд питання про обрання на посаду суддів безстроково.
6. Підстави та порядок застосування до судді дисциплінарної відповідальності.
7. Підстави та порядок звільнення судді з посади. Припинення повноважень судді.

План семінарського заняття

1. Повноваження Президента України та Верховної Ради України щодо призначення та звільнення суддів. Кваліфікаційна комісія суддів України: статус, склад комісії та компетенція.
2. Вища рада юстиції: статус, склад, компетенція.
3. Порядок зайняття посади судді в суді загальної юрисдикції.
4. Кваліфікаційний рівень судді: сутність та значення.
5. Підстави та порядок застосування до судді дисциплінарної відповідальності.
6. Підстави та порядок звільнення судді з посади. Припинення повноважень судді.

Питання для самостійного опрацювання

1. Кваліфікаційна комісія суддів України: статус, склад комісії та компетенція.
2. Повноваження Вищої ради юстиції України.
3. Порядок зайняття з посади судді в суді загальної юрисдикції.
4. Вимоги щодо підвищення кваліфікаційного рівня судді.

План завдань до самостійної роботи

1. Скласти термінологічний словник основних термінів та понять до теми.

2. Виконати тестові завдання.

1. Позначте, які дисциплінарні стягнення може бути застосовано до судді:

- а) догана
- б) попередження
- в) звільнення з посади
- г) пониження кваліфікаційного класу

2. Рада суддів України притягла до дисциплінарної відповідальності суддю А. районного суду міста П. Суддя звернувся до Вищої ради юстиції зі скаргою на рішення ради суддів України на підставі того, що:

- а) рішення про притягнення до дисциплінарної відповідальності судді виносить Вища рада юстиції ;
- б) рішення про притягнення до дисциплінарної відповідальності судді винесене неналежним органом;
- в) рішення про притягнення до дисциплінарної відповідальності судді виносить Вища кваліфікаційна комісія суддів України ;
- г) дисциплінарне провадження щодо судді здійснює Верховний Суд України.

3. Не є підставою для звільнення судді з посади:

- а) власне бажання судді;
- б) припинення громадянства України;
- в) хвороба судді, що не перешкоджає подальшому виконанню обов'язків судді;
- г) порушення присяги.

4. Судді не можуть бути притягнутими до адміністративної відповідальності, що накладається в судовому порядку без згоди:

- а) голови вищого суду;
- б) органа, який призначив чи обрав суддю на посаду;
- в) Генерального прокурора України;
- г) Вищої ради юстиції.

5. Кількість суддів у судах визначається:

- а) Президентом України за поданням Голови Державної судової адміністрації України, погодженим з головою Верховного Суду України або головою вищого спеціалізованого суду;
- б) Президентом України за поданням міністра юстиції України, погодженим з головою Верховного Суду України;
- в) Президентом України за поданням Голови Державної судової адміністрації України, погодженим з головою Верховного Суду України.

6. Судді загальних судів призначається на адміністративні посади Президентом України за поданням:

- а) Голови Державної судової адміністрації України;
- б) Голови Верховного Суду України;
- в) Міністра юстиції України.

7. Суб'єктами звернення до Верховної Ради України з питань обрання на посаду судді безстроково є:

- а) голова вищого спеціалізованого суду;
- б) Президент України;
- в) голова апеляційного суду;
- г) спікер Верховної Ради України.

8. Перелік органів дисциплінарного провадження щодо суддів міститься у статтях:

- а) Закону України „Про статус суддів”;
- б) Закону України „Про судоустрій і статус суддів”;
- в) Закону України „Про Вищу раду юстиції”;
- г) Закону України „Про суддівське самоврядування”.

9. Суддів Конституційного Суду України на посаду призначають:

- а) Президент України, Верховна Рада України, з'їзд суддів України;
- б) Президент України, Верховна Рада України, конференція суддів України;
- в) Верховна Рада України, конференція суддів України, Вища рада юстиції;
- г) Президент України, конференція суддів України, Вища рада юстиції.

10. Громадянин України К., віком 27 років, який проживає в Україні останні 10 років, має вищу юридичну освіту і володіє державною мовою, звернувся до територіального управління Державної судової адміністрації щодо рекомендації його для призначення професійним суддею, але йому було відмовлено.

Підставою відмови стало те, що він:

- а) проживає в Україні менше 15-ти років;
- б) працює в галузі права менше 3-х років;
- в) працює в галузі права менше 5-ти років.

Інформаційні джерела: 1-19, 32-36,40, 46, 48,52

ТЕМА 8. Суддівське самоврядування в Україні

Основні терміни та поняття: суддівське самоврядування; організаційні форми суддівського самоврядування; збори суддів; вищі органи суддівського самоврядування; З'їзд суддів України; Рада суддів України.

Методичні рекомендації до вивчення теми

Початок нормативного закріплення суддівського самоврядування було покладено на I з'їзді суддів України, який відбувся в 1991 р., незабаром після проголошення Верховною Радою України Декларації про державний суверенітет нашої держави. Судова система тоді діяла в рамках застарілого процесуального законодавства, в умовах адміністративного стилю управління судами і не відповідала демократичному вибору нашої країни. Для вирішення питань внутрішньої діяльності судів в Україні діє суддівське самоврядування, тобто самостійне колективне вирішення зазначених питань професійними суддями.

Суддівське самоврядування є однією з найвищих гарантій забезпечення самостійності судів і незалежності суддів. Діяльність органів суддівського самоврядування має сприяти створенню компетентних організаційних та інших умов для забезпечення нормальної діяльності судів і суддів від втручання в їх роботу, утверджувати незалежність суду, забезпечувати захист суддів від втручання в їх діяльність, а також підвищувати рівень роботи з кадрами в системі судів.

У Законі України від 07.07.2010 р. "Про судоустрій і статус суддів" визначено, що до питань внутрішньої діяльності судів належать питання організаційного забезпечення судів та діяльності суддів, соціальний захист суддів та їхніх сімей, а також інші питання, які безпосередньо не пов'язані зі здійсненням правосуддя. Рішення із зазначених питань приймаються органом суддівського самоврядування відповідно до закону.

На органи суддівського самоврядування покладені наступні завдання:

- забезпечення організаційної єдності функціонування органів судової влади;

- зміцнення незалежності судів, суддів, захист від втручання в їх діяльність;

- участь у визначенні потреб кадрового, фінансового, матеріально-технічного та іншого забезпечення судів та контроль за дотриманням установлених нормативів такого забезпечення;

- вирішення питань щодо призначення суддів на адміністративні посади в судах у порядку, встановленому Законом;

- призначення суддів Конституційного Суду України;

- призначення суддів до складу Вищої ради юстиції та Вищої кваліфікаційної комісії суддів України у порядку, встановленому законом.

Порядок здійснення суддівського самоврядування визначається відповідно до Конституції України, названого Закону, іншими законами та регламентами і положеннями, прийнятими органами суддівського самоврядування.

Організаційними формами суддівського самоврядування є збори суддів, ради суддів, конференції суддів, з'їзд суддів України.

Суддівське самоврядування в Україні здійснюється через:

- збори суддів місцевого суду, апеляційного, Вищого спеціалізованого суду, Верховного Суду України;

- ради суддів відповідних судів;

- конференції суддів відповідних судів;

- Раду суддів України;

- з'їзд суддів України.

Діяльність органів суддівського самоврядування має сприяти створенню належних організаційних та інших умов для забезпечення нормальної діяльності судів та суддів, утверджувати незалежність суду, забезпечувати захист суддів від будь-якого втручання в їх судову діяльність, стверджувати

незалежність суддів, підвищувати рівень роботи з кадрами в судовій системі.

План лекційного заняття

1. Поняття, завдання суддівського самоврядування. Організаційні форми суддівського самоврядування.
2. Збори суддів: поняття та компетенція. Порядок діяльності зборів суддів.
3. З'їзд суддів України – поняття, компетенція. Порядок скликання з'їзду суддів України. Обрання делегатів на з'їзд суддів України. Порядок проведення з'їзду суддів України.
4. Порядок формування, склад та компетенція Ради суддів України. Комітети Ради суддів України.
5. Забезпечення діяльності органів суддівського самоврядування.

План семінарського заняття

1. Завдання і структура суддівського самоврядування
2. Компетенція і порядок діяльності зборів суддів
3. Компетенція і порядок діяльності конференцій суддів
4. Порядок формування і компетенція Ради суддів України.
5. З'їзд суддів України — найвищий орган суддівського самоврядування.

Питання для самостійного опрацювання

1. Організаційні форми суддівського самоврядування.
2. Поняття, компетенція та порядок діяльності зборів суддів.
3. Порядок скликання з'їзду суддів України. Обрання делегатів на з'їзд суддів України. Порядок проведення з'їзду суддів України.
4. Порядок формування, склад та компетенція Ради суддів України.

План завдань до самостійної роботи

1. Скласти термінологічний словник основних термінів та понять до теми.

2. Виконати тестові завдання.

1. Найвищим органом суддівського самоврядування є:

- а) Конституційний Суд України;
- б) З'їзд суддів України;
- в) Вища рада юстиції;
- г) Пленум Верховного Суду України.

2. З'їзд суддів скликається:

- а) 1 раз на три роки;
- б) 1 раз на два роки;
- в) 1 раз на рік;
- г) 1 раз на місяць

3. Однією з організаційних форм суддівського самоврядування є збори суддів:

- а) місцевого суду;
- б) апеляційного суду;
- в) Верховної ради України.

4. На з'їзді суддів України:

- а) заслуховується звіт Ради суддів України про виконання завдань органів суддівського самоврядування щодо забезпечення незалежності судів і суддів, стан фінансування та організаційного забезпечення діяльності судів;
- б) заслуховується інформація Вищої кваліфікаційної комісії суддів України та голови Державної судової адміністрації України про їх діяльність, може висловлюватися недовіра голові Державної судової адміністрації України;
- в) призначається та звільняється частина суддів Конституційного Суду України; призначаються члени Вищої Ради Юстиції та приймається рішення про припинення їх повноважень;
- г) висловлюється недовіра Президенту України.

5. Організаційними формами (органами) суддівського самоврядування є:

- а) збори суддів місцевого суду, апеляційного суду, Апеляційного суду України, Касаційного суду України, вищого спеціалізованого суду, Верховного Суду України; конференції суддів загальних (крім військових) місцевих та апеляційних судів Автономної Республіки Крим, областей, міст Києва та Севастополя;
- б) конференції суддів військових судів;
- в) конференції суддів спеціалізованих судів.

6. Завданням органів суддівського самоврядування є:

- а) Забезпечення організаційної єдності функціонування органів судової влади; зміцнення незалежності суддів, захист від втручання в їх діяльність;
- б) Участь у визначенні потреб кадрового, фінансового, матеріально-технічного та іншого забезпечення судів та контроль за додержанням встановлених нормативів зазначеного забезпечення;
- в) Заохочення суддів та працівників апарату судів;
- г) призначення пенсій суддям.

7. До повноважень конференції суддів входить вирішення таких питань:

- а) законопроектна робота;
- б) обговорення і вирішення питання, що стосується фінансування та організаційного забезпечення діяльності відповідних суддів;
- в) визначення кількісного складу ради суддів та обрання її членів;
- г) обрання членів відповідної кваліфікаційної комісії суддів.

8. В системі судоустрою України діють такі кваліфікаційні комісії:

- а) кваліфікаційна комісія адвокатури;
- б) кваліфікаційні комісії суддів відповідних спеціалізованих судів;
- в) Вища кваліфікаційна комісія суддів України.

9. До завдань суддівського самоврядування належить вирішення питань щодо:

- а) забезпечення організаційної єдності функціонування органів судової влади;
- б) призначення суддів Конституційного Суду України;
- в) призначення суддів Верховного суду України.

10. У період між конференціями суддів функції суддівського самоврядування виконує.:

- а) голова відповідного суду;
- б) відповідна рада суддів;
- в) судді відповідного суду.

Інформаційні джерела: 1-19, 22, 28, 32-36,40, 46, 48

Модуль II

СУДИ ЗАГАЛЬНОЇ ЮРИСДИКЦІЇ: ВИДИ ТА РОЗМЕЖУВАННЯ ПОВНОВАЖЕННЯ

ТЕМА 9. Місцеві суди

Основні терміни та поняття: *суди першої інстанції; місцевий суд; місцеві господарський суд; окружний адміністративний суд; Повноваження місцевих судів; склад місцевого суду; юрисдикція; підвідомчість; підсудність.*

Методичні рекомендації до вивчення теми

Студентам слід звернути увагу на те, що місцевий суд є основною ланкою в системі судів загальної юрисдикції. Це впливає насамперед з того, що суди саме цього рівня розглядають усі кримінальні, цивільні, господарські та адміністративні справи, за винятком тих, які віднесено законодавством до компетенції інших судів. Суд цього рівня утворюють у районі, місті та районах міста, а також на території міста і району - міськрайонний. В назві місцевого суду використовують назву населеного пункту, в якому він знаходиться. До місцевих загальних судів належать і військові

суди гарнізонів. Місцевими господарськими судами є господарські суди Автономної Республіки Крим, областей, міст Києва та Севастополя, а місцевими адміністративними судами - окружні суди, які утворюють у округах відповідно до Указу Президента України.

Місцевий суд складається з суддів місцевого суду, з числа яких призначаються голова та заступник голови суду. У місцевому суді, кількість суддів в якому перевищує п'ятнадцять, може бути призначено не більше двох заступників голови суду.

Склад місцевого суду утворюють судді місцевого суду, голова та заступник голови суду.

Місцеві суди складають першу ланку (рівень) у системі судів загальної юрисдикції, їх також заведено йменувати основною ланкою судової системи, оскільки вони становлять переважну більшість усіх судових органів, а також як суди першої інстанції розглядають майже усі (за незначним винятком) судові справи. Підсудність окремих категорій справ щодо первісного розгляду їх по першій інстанції вищими судами визначається процесуальним законодавством.

Предметна юрисдикція загальних та спеціалізованих судів визначена загальним чином у судоустрійному та більш детально у процесуальному законодавстві.

Місцеві загальні суди розглядають кримінальні, цивільні, адміністративні справи, а також справи про адміністративні правопорушення.

Окрім того, не місцевому, а апеляційному суду підсудні всі справи про злочини, у вчиненні яких обвинувачуються судді.

Місцевий загальний суд має повноваження щодо судового контролю за додержанням конституційних прав і свобод особи при досудовому розслідуванні кримінальних справ, зокрема, він приймає рішення щодо законності і обґрунтованості затримання підозрюваного, обрання обвинуваченому (підозрюваному) запобіжного заходу у вигляді взяття під варту, а також продовження тримання особи під вартою; проведення обшуку житла чи іншого володіння особи та інших дій, передбачених Кримінально-процесуальним кодексом України.

Студентам слід з'ясувати, особливості провадження справи в суді першої інстанції, визначити родову територіальну та предметну підсудність справ.

План лекційного заняття

1. Місцевий суд - перша ланка судової системи. Види місцевих судів. Повноваження місцевих судів.
2. Склад місцевого суду: поняття, акцент на подвійності законодавчого визначення терміну «склад суду».
3. Суддя місцевого суду та його повноваження. Повноваження голови та заступника голови місцевого суду. Здійснення судочинства одноособово, колегією суддів, за участю народних засідателів та присяжних.
4. Проблемні питання розмежування компетенції між судами.
5. Визначення та розмежування термінів: юрисдикція, підвідомчість, компетенція, підсудність.

План семінарського заняття

1. Місцевий суд — перша ланка судової системи
2. Види і мережа місцевих судів
3. Повноваження місцевих судів
4. Склад місцевого суду

Питання для самостійного опрацювання

1. Склад місцевого суду: поняття, акцент на подвійності законодавчого визначення терміну «склад суду».
2. Повноваження голови та заступника голови місцевого суду.
3. Здійснення судочинства одноособово, колегією суддів, за участю народних засідателів та присяжних.
4. Проблемні питання розмежування компетенції між судами.
5. Визначення та розмежування термінів: юрисдикція, підвідомчість, компетенція, підсудність.

План завдань до самостійної роботи

1. Скласти термінологічний словник основних термінів та понять до теми.

2. Виконати тестові завдання.

1. Вкажіть суди, які є місцевими:

- а) місцеві загальні суди областей
- б) апеляційні суди
- в) міжрайонні суди
- г) районні, міські, районні у містах, міськрайонні суди

2. Голова місцевого суду призначається:

- а) головою апеляційного суду
- б) з числа суддів цього суду
- в) головою Верховного Суду України
- г) Вищою радою юстиції

3. У місцевому загальному суді за участю народних засідателів суд розглядає:

- а) деякі категорії цивільних справ
- б) деякі категорії кримінальних справ
- в) справи про адміністративні правопорушення
- г) деякі категорії адміністративних справ

4. Місцевими спеціалізованими судами є :

- а) третейські суди;
- б) господарські суди;
- в) адміністративні суди;
- г) Конституційний суд України.

5. Місцевим загальним судам підсудні:

- а) усі адміністративні справи з приводу рішень, дій або бездіяльності суб'єктів владних повноважень;
- б) кримінальні, цивільні, справи про адміністративні правопорушення;
- в) господарські справи, що виникають між суб'єктами господарювання.

6. Окружним адміністративним судам підсудні:

- а) усі адміністративні справи з приводу рішень, дій або бездіяльності суб'єктів владних повноважень;

- б) кримінальні, цивільні, справи про адміністративні правопорушення;
- в) господарські справи, що виникають між суб'єктами господарювання.

7. Місцевим господарським судам підсудні:

- а) усі адміністративні справи з приводу рішень, дій або бездіяльності суб'єктів владних повноважень;
- б) кримінальні, цивільні, справи про адміністративні правопорушення;
- в) господарські справи, що виникають між суб'єктами господарювання;
- г) про відновлення платоспроможності боржника, чи визнання його банкрутом.

8. Справи в місцевих судах можуть розглядатися:

- а) суддею одноособово;
- б) колегіально у складі 3 судей;
- в) колегіально у складі 5 судей.

9. До складу місцевого суду входять:

- а) судді;
- б) присяжні;
- в) секретар судового засідання;
- г) архіваріус;
- д) охоронець.

10. Місцеві суди утворює:

- а) Верховна рада України;
- б) Вища рада Юстиції;
- в) Президент України.

Інформаційні джерела: 1-19, 22,26, 27, 30, 32-36,40-42, 46, 48

ТЕМА 10. Апеляційні суди

Основні терміни та поняття: суди другої інстанції; апеляційний суд; апеляційний господарський суд; апеляційний адміністративний суд, апеляційний округ; апеляційна скарга.

Методичні рекомендації до вивчення теми

Слід звернути увагу, що Апеляційні суди представляють собою другу ланку системи судів загальної юрисдикції. Вони є судами вищого рівня для місцевих судів і нижчими по відношенню до вищих спеціалізованих судів та Верховного Суду України. Апеляційні суди (суди другої ланки) діють як суди апеляційної інстанції щодо рішень місцевих судів і як суди першої інстанції в кримінальних справах, які віднесено процесуальним законом до їх підсудності. Підсудність цивільних справ у певних випадках, визначених процесуальним законом, може ухвалою суддів апеляційних судів або Верховного Суду України також передаватися апеляційним судам, як судам першої інстанції.

Апеляція (від лат. - звернення, скарга) - основний засіб оскарження судових рішень, які не набрали чинності, до суду вищої інстанції (апеляційного суду) з метою перевірки їх законності та обґрунтованості.

До апеляційних загальних судів належать:

- апеляційні суди областей;
- апеляційні суди міст Києва та Севастополя;
- Апеляційний суд Автономної Республіки Крим;

До апеляційних спеціалізованих судів належать:

- апеляційні господарські суди;
- апеляційні адміністративні суди.

Апеляційні спеціалізовані суди утворюються в апеляційних округах відповідно до указу Президента України.

Відповідно до ч.1 ст.27 Закону України "Про судоустрій і статус суддів" апеляційні суди по розгляду справ відповідної юрисдикції наділяються наступними повноваженнями:

1) розглядають справи в апеляційному порядку згідно з процесуальним законом (тобто діють як суди II інстанції);

2) у випадках, передбачених процесуальним законом, розглядають справи як суд першої інстанції.

Загальні апеляційні суди розглядають цивільні, кримінальні справи, а також справи про адміністративні правопорушення.

Спеціалізовані апеляційні суди (господарські та адміністративні) розглядають господарські та адміністративні справи.

В апеляційному порядку можуть бути розглянуті лише справи, рішення у яких не набрало законної сили. Відповідно до вимог процесуального законодавства строк на апеляція на рішення суду I інстанції може бути подана:

– у кримінальних справах – протягом 15 діб з моменту проголошення вироку (постанови), а засудженим, який перебуває під вартою – в той же строк з моменту вручення йому обвинувального вироку;

– у цивільних, господарських, адміністративних справах – протягом 10 діб з моменту проголошення рішення або постанови.

Сутність розгляду справ в апеляційному порядку полягає в тому, що якщо учасники судового процесу вважають, що при постановленні рішення були порушені норми матеріального або процесуального закону, вони мають право його оскаржити.

При розгляді апеляційних скарг діють істотні особливості. Насамперед справа завжди розглядається колегіально колегією суддів у складі 3-х професійних суддів (у першій інстанції, як правило, спір вирішується одним суддею). Колегіальний розгляд забезпечує більш ретельне дослідження матеріалів справи і прийняття максимально продуманого, обґрунтованого рішення. До того ж судді апеляційних судів, як правило, досвідченіші, кваліфіковані в порівнянні із судьями судів першої інстанції.

У кримінальному та цивільному судочинстві апеляційна інстанція перевіряє законність та обґрунтованість вироку чи рішення суду тільки в межах апеляції, а висновки суду першої

інстанції щодо фактичних обставин справи, які не оспорується, апеляційним судом не досліджуються і не перевіряються.

У адміністративному судочинстві суд апеляційної інстанції переглядає судові рішення також лише в межах апеляційної скарги, проте може й вийти за межі доводів апеляційної скарги в разі встановлення порушень, допущених судом I інстанції, які призвели до неправильного вирішення справи.

У господарському судочинстві апеляційний суд розглядає справу повторно, за участю сторін, інших учасників процесу, дослідженням наявних у справі доказів і додатково наданих. Апеляційний господарський суд не розглядає вимоги, що не були предметом розгляду суду першої інстанції. У той же час суд, не зв'язаний доводами апеляційної скарги (подання), перевіряючи законність і обґрунтованість рішення в повному обсязі.

У результаті розгляду справи апеляційний суд залишає вирок чи рішення суду без зміни, а апеляцію - без задоволення; скасовує вирок чи рішення і повертає справу на додатковий розгляд прокурору чи на новий судовий розгляд у суді першої інстанції; скасовує вирок і рішення та закриває справу чи змінює їх.

Окрім того, важливо зазначити що Апеляційні суди є внутрішньо структурованими. На відміну від місцевих судів, де внутрішня спеціалізація залежить від можливостей кожного суду окремо, структурованість апеляційних судів не тільки закріплена в законі, ним визначений і порядок утворення цих структур.

В апеляційних судах утворюються судові палати. їх кількість залежить від виду апеляційного суду. Зокрема, в апеляційних судах областей функціонують традиційно дві палати: судова палата у цивільних справах та судова палата у кримінальних справах. Натомість в апеляційному господарському суді можуть утворюватись судові палати з розгляду окремих категорій справ.

План лекційного заняття

1. Апеляційний суд, його місце в системі судів загальної юрисдикції.
2. Види і мережа апеляційних судів.
3. Повноваження апеляційних судів.
4. Склад апеляційного суду.
5. Суддя апеляційного суду. Повноваження голови та заступника голови апеляційного суду.
6. Особливості повноважень судів апеляційних інстанцій різних юрисдикцій за наслідками розгляду апеляційних скарг.

План семінарського заняття

1. Апеляційний суд, його місце в системі судів загальної юрисдикції
2. Види і мережа апеляційних судів
3. Повноваження апеляційних судів
4. Склад апеляційного суду

Питання для самостійного опрацювання

1. Апеляційний суд, його місце в системі судів загальної юрисдикції.
2. Особливості повноважень судів апеляційних інстанцій різних юрисдикцій за наслідками розгляду апеляційних скарг.

План завдань до самостійної роботи

1. Скласти термінологічний словник основних термінів та понять до теми.
2. Виконати тестові завдання.

1. Вкажіть, як вирішуються справи в суді апеляційної інстанції:

- а) суддею одноособово
- б) колегією суддів
- в) деякі справи – суддею одноособово, деякі – колегією суддів

2. Вкажіть, які справи розглядають у першій інстанції апеляційні суди:

- а) усі кримінальні справи
- б) деякі категорії кримінальних справ
- в) деякі категорії адміністративних справ
- г) деякі категорії господарських справ

3. До повноважень апеляційних судів належить:

- а) розгляд справ в особливому порядку;
- б) надання методичної допомоги у застосуванні законодавства місцевим судам;
- в) перегляд справ за винятковими обставинами.

4. Засідання президії апеляційного суду проводяться:

- а) не рідше 1 разу на рік;
- б) не рідше 1 разу на місяць;
- в) не рідше 1 разу на 3 місяці.

5. Президія апеляційного суду виконує такі повноваження:

- а) розглядає питання притягнення суддів до дисциплінарної відповідальності;
- б) розглядає матеріали узагальнення судової практики та аналізу судової статистики;
- в) розглядає справи в апеляційному порядку.

6. На зайняття посади судді в апеляційному суді може претендувати громадянин України, який:

- а) на день обрання на посаду судді досяг 30-ти років і має стаж роботи на посаді судді не менше 5-ти років;
- б) на день обрання на посаду судді досяг 25-ти років і має стаж роботи на посаді судді не менше 3-х років;
- в) на день обрання на посаду судді досяг 30-ти років і має стаж роботи на посаді судді не менше 3-х років;
- г) на день обрання на посаду судді досяг 35-ти років і має стаж роботи на посаді судді не менше 7-ми років.

7. Шляхом подання якого документа здійснюється апеляційне оскарження?

- а) апеляційна скарга;
- б) апеляція заява;
- в) клопотання про апеляційне оскарження.

8. Відповідно до КАСУ, що має бути зазначено в апеляційній скарзі у разі наведення в ній нових доказів, які не були надані суду першої інстанції?

- а) клопотання про долучення нових доказів до матеріалів справи.
- б) відомості про сплату судового збору за подання нових доказів;
- в) причина, з якої ці докази не були надані суду першої інстанції.

9. Протягом якого часу подається апеляційна скарга на ухвалу суду першої інстанції?

- а) Протягом десяти днів з дня проголошення;
- б) Протягом семи днів з дня проголошення;
- в) Протягом п'яти днів з дня проголошення;

10. Які наслідки подання апеляційної скарги, яка не оформлена відповідно до вимог, встановлених процесуальним законодавством?

- а) Суддя постановляє ухвалу про залишення апеляційної скарги без розгляду;
- б) Суддя постановляє ухвалу про відмову у відкритті апеляційного провадження;
- в) Суддя постановляє ухвалу про залишення апеляційної скарги без руху, у якій зазначаються недоліки апеляційної скарги, спосіб їх усунення і встановлюється строк, достатній для усунення недоліків;
- г) Суддя постановляє ухвалу про відмову у задоволенні апеляційної скарги.

Інформаційні джерела: 1-19, 22,26, 27, 30, 32-36,40-42, 46, 48

ТЕМА 11. Вищі спеціалізовані суди

Основні терміни та поняття: суд касаційної інстанції;
Вищий спеціалізований суд України з розгляду цивільних в

кримінальних справ; Вищий господарський суд України; Вищий адміністративний суд України, касаційна скарга.

Методичні рекомендації до вивчення теми

При вивченні зазначеної теми слід звернути увагу, що у системі судів загальної юрисдикції діють вищі спеціалізовані суди як суди касаційної інстанції з розгляду цивільних і кримінальних, господарських, адміністративних справ.

Вищими спеціалізованими судами є: Вищий спеціалізований суд України з розгляду цивільних і кримінальних справ, Вищий господарський суд України, Вищий адміністративний суд України.

У вищому спеціалізованому суді утворюються палати з розгляду окремих категорій справ у межах відповідної судової юрисдикції. Судову палату очолює секретар судової палати, який призначається з числа суддів цього суду. Рішення про утворення судової палати, її склад, а також про призначення секретаря судової палати приймаються зборами суддів вищого спеціалізованого суду за пропозицією голови суду. Секретар судової палати організовує роботу відповідної палати, контролює здійснення аналізу та узагальнення судової практики у справах, віднесених до компетенції палати, інформує збори суддів вищого спеціалізованого суду про діяльність судової палати.

У вищому спеціалізованому суді діє пленум вищого спеціалізованого суду для вирішення питань, визначених законодавством. Склад і порядок діяльності пленуму вищого спеціалізованого суду визначаються законодавством.

Оскільки робота суддів пов'язана з опрацюванням великого масиву нормативно-правових актів, інших актів органів державної влади, органів місцевого самоврядування, посадових та службових осіб, коментована стаття передбачає можливість утворення при вищих спеціалізованих судах науково-консультативних рад, які займалися б роз'ясненням таких актів та їх науковим обґрунтуванням, що дасть можливість уникнути можливих помилок при розгляді

конкретних справ. Головним завданням науково-консультативних рад є опрацювання питань, пов'язаних з роз'ясненням законодавства, подання висновків щодо проектів законів та інших нормативно-правових актів, а також опрацювання інших питань, пов'язаних з необхідністю наукового забезпечення діяльності вищого спеціалізованого суду. Саме тому до цих рад поряд із суддями, які мають значний досвід роботи і схильність до наукового осмислення судової практики зі складних питань застосування законодавства, входять також провідні науковці-фахівці в певних галузях права. Вищий спеціалізований суд має офіційний друкований орган та може бути співзасновником інших друкованих видань.

Вищий спеціалізований суд України з розгляду цивільних і кримінальних справ є касаційною інстанцією при перегляді рішень, винесених судовими палатами цивільних або кримінальних справ апеляційних загальних судів. Його утворено Указом Президента України "Про Вищий спеціалізований суд України з розгляду цивільних і кримінальних справ" від 12 серпня 2010 р.

Вищі спеціалізовані суди складаються з професійних суддів, які обрані на посаду безстроково, тобто мінімальний практичний досвід їх роботи на посаді професійного судді становить не менше п'яти років. Загальне адміністративне керівництво вищим спеціалізованим судом здійснює голова суду та його заступники, дотримуючись при цьому принципу незалежності суддів та підкорення їх тільки закону. Голова та його заступники призначаються на посаду строком на 5 років з числа суддів даного суду.

Окремо, слід звернути увагу, що в ч. 1 ст. 125 Конституції України міститься припис, за яким система судів загальної юрисдикції будується за принципом територіальності і спеціалізації. На виконання цього положення у коментованому Законі виокремлено в системі судів загальної юрисдикції суди, які мають розглядати спори, що виникають у конкретній сфері правовідносин, оскільки, як свідчить практика, спеціалізація завжди дає більший ефект, ніж універсальна (загальна)

діяльність. Фактично в судах загальної юрисдикції спеціалізація завжди неформально існувала. Що стосується Верховного Суду України (за коментованим Законом, щоправда, палати в ньому не утворюються), апеляційних загальних судів, то наявність у них палат, де розглядається певна категорія справ, є не що інше як спеціалізація, хоча Закон на це прямо і не вказує.

План лекційного заняття

1. Вищі спеціалізовані суди. Склад вищих спеціалізованих судів. Повноваження вищих спеціалізованих судів.
2. Суддя вищого спеціалізованого суду. Повноваження голів та заступників голів вищих спеціалізованих судів.
3. Пленуми вищих спеціалізованих судів: види, склад та компетенція. Порядок скликання та прийняття рішень пленумами вищих спеціалізованих судів.
4. Науково-консультативна рада та офіційний друкований орган вищого спеціалізованого суду.
5. Особливості повноважень вищих спеціалізованих судів за наслідками розгляду касаційних скарг.

План семінарського заняття

1. Вищі спеціалізовані суди — вищі судові органи в системі спеціалізованих судів
2. Повноваження вищих спеціалізованих судів
3. Склад вищого спеціалізованого суду
4. Пленум вищого спеціалізованого суду

Питання для самостійного опрацювання

1. Особливості діяльності Пленуму вищих спеціалізованих судів їх компетенція.
2. Порядок скликання та прийняття рішень пленумами вищих спеціалізованих судів.
3. Правовий статус рішення Пленумів вищих спеціалізованих судів.

4. Науково-консультативна рада та офіційний друкований орган вищого спеціалізованого суду.

План завдань до самостійної роботи

1. Скласти термінологічний словник основних термінів та понять до теми.

2. Виконати тестові завдання.

1. Позначте суди, які є судами касаційної інстанції:

- а) апеляційні суди;
- б) вищі спеціалізовані суди;
- в) Конституційний Суд України;
- г) Верховний Суд України.

2. Вкажіть, які з цих судів діють в Україні:

- а) Вищий господарський суд;
- б) Вищий цивільний суд;
- в) Вищий адміністративний суд;
- г) Вищий касаційний суд;

3. До повноважень вищого спеціалізованого суду належить:

- а) розгляд справ по першій інстанції у випадках, передбаченим процесуальним законодавством;
- б) розгляд у касаційному порядку справ, віднесених до юрисдикції цих судів процесуальним законодавством;
- в) надання методичної допомоги Верховному Суду України.

4. До складу вищих спеціалізованих судів можуть входити лише судді, які були обрані на посаду судді

- а) безстроково;
- б) на 10 років;
- в) на 5 років.

5. 3 суддів вищого спеціалізованого суду Вищою радою юстиції на строкроків призначаються голова суду та його заступники

- а) п'ять років;
- б) сім років;
- в) дев'ять років.

6. Якщо у вищому спеціалізованому суді кількість суддів перевищує сорок п'ять, може бути призначено не більшезаступників голови суду.

- а) трьох;
- б) двох;
- в) семи.

7. Постанови пленуму приймаються відкритим голосуванням

- а) 50/50;
- б) більшістю голосів членів пленуму;
- в) 50+1;
- г) одноголосно.

8. Касаційна скарга до Вищого спеціалізованого суду України з розгляду цивільних і кримінальних справ може бути подана протягом _____ з дня набрання законної сили рішенням (ухвалою) апеляційного суду.

- а) двадцяти днів;
- б) десяти днів;
- в) одного місяця.

9. Цивільна справа може бути розглянута судом касаційної інстанції лише за умови:

- а) попереднього її розгляду в апеляційній інстанції;
- б) сплати необхідних коштів;
- в) попередньо відправленої та ухваленої заяви;
- г) подачі клопотання про перегляд справи.

10. Вищий господарський суд України розглядає господарські справи як суд касаційної інстанції за

- а) касаційними скаргами;
- б) касаційно-апеляційними скаргами;
- в) апеляційними скаргами;
- г) позовними заявами.

Інформаційні джерела: 1-19, 22, 26, 27, 30, 32-36, 40-42, 46, 48

ТЕМА 12. Верховний Суд України

Основні терміни та поняття: Верховний Суд України; Пленум Верховного Суду України; постанова пленуму Верховного суду України; науково-консультативна рада Верховного Суду України.

Методичні рекомендації до вивчення теми

При вивченні даної теми, студент повинен засвоїти те, що Верховний суд України є найвищим судовим органом у системі судів загальної юрисдикції, який забезпечує єдність судової практики у порядку та спосіб, визначені процесуальним законом.

Верховний Суд України:

1) здійснює правосуддя в порядку, встановленому процесуальним законом;

2) здійснює аналіз судової статистики, узагальнення судової практики;

3) надає висновки щодо проектів законодавчих актів, які стосуються судоустрою, судочинства, статусу суддів, виконання судових рішень та інших питань, пов'язаних із функціонуванням судової системи України;

4) надає висновок про наявність чи відсутність у діяннях, у яких звинувачується Президент України, ознак державної зради або іншого злочину; вносить за зверненням Верховної Ради України письмове подання про неможливість виконання Президентом України своїх повноважень за станом здоров'я;

5) звертається до Конституційного Суду України щодо конституційності законів, інших правових актів, а також щодо офіційного тлумачення Конституції та законів України;

6) забезпечує однакове застосування норм права судами різних спеціалізацій у порядку та спосіб, визначені процесуальним законом;

7) здійснює інші повноваження, визначені законом.

Склад Верховного Суду України

До складу Верховного Суду України входять сорок вісім суддів, із числа яких обираються Голова Верховного Суду України та заступники Голови Верховного Суду України.

Суддею Верховного Суду України може бути суддя, який за результатами кваліфікаційного оцінювання підтвердив здатність здійснювати правосуддя у найвищому судовому органі у системі судів загальної юрисдикції України, має досвід роботи суддею не менше п'ятнадцяти років або має науковий ступінь, отриманий до призначення на посаду судді, та стаж наукової діяльності у галузі права або науково-педагогічної діяльності у галузі права у вищому навчальному закладі або вищих навчальних закладах, що здійснюють підготовку фахівців освітнього ступеня "магістр", до призначення на посаду судді не менше п'ятнадцяти років.

У Верховному Суді України діють:

- 1) Судова палата в адміністративних справах;
- 2) Судова палата у господарських справах;
- 3) Судова палата у кримінальних справах;
- 4) Судова палата у цивільних справах.

До складу судової палати входять судді відповідної спеціалізації (адміністративної, господарської, кримінальної, цивільної).

У Верховному Суді України діє Пленум Верховного Суду України для вирішення питань, визначених Конституцією України та Законом України "Про судоустрій і статус суддів". Склад і порядок діяльності Пленуму Верховного Суду України визначаються Законом України "Про судоустрій і статус суддів".

Суддя Верховного Суду України:

- 1) здійснює судочинство в порядку, встановленому процесуальним законом;
- 2) бере участь у розгляді питань, що виносяться на засідання Пленуму Верховного Суду України;
- 3) аналізує судову практику, бере участь у її узагальненні;
- 4) здійснює інші повноваження, визначені законом.

Голова Верховного Суду України:

1) представляє суд як орган державної влади та систему судів загальної юрисдикції у зносинах з іншими органами державної влади, органами місцевого самоврядування, фізичними та юридичними особами, а також із судовими органами інших держав та міжнародними організаціями;

2) визначає адміністративні повноваження заступників Голови Верховного Суду України;

3) скликає Пленум Верховного Суду України; вносить на розгляд Пленуму подання щодо призначення на посаду секретаря Пленуму та секретарів палат; вносить на розгляд Пленуму питання та головує на його засіданнях;

4) видає на підставі акта про обрання на посаду судді Верховного Суду України або звільнення судді з посади відповідний наказ;

5) повідомляє Вищу кваліфікаційну комісію суддів України, а також через веб-портал судової влади про наявність вакантних посад суддів у Верховному Суді України у триденний строк з дня їх утворення;

6) контролює ефективність діяльності апарату суду, вносить Голові Державної судової адміністрації України подання про призначення на посаду керівника апарату суду, заступника керівника апарату суду та про звільнення їх з посад, а також про застосування до керівника апарату суду, його заступника заохочення або накладення дисциплінарного стягнення відповідно до законодавства;

7) інформує Пленум Верховного Суду України про діяльність Верховного Суду України;

8) здійснює інші повноваження, визначені законом.

Голова Верховного Суду України з питань, що належать до його адміністративних повноважень, видає накази і розпорядження.

Голова Верховного Суду України за посадою входить до складу Вищої ради юстиції.

У разі відсутності Голови Верховного Суду України його адміністративні повноваження здійснює один із заступників Голови Верховного Суду України за його визначенням. У разі

відсутності заступників адміністративні повноваження Голови Верховного Суду України здійснює суддя, який має більший стаж роботи на посаді судді Верховного Суду України.

План лекційного заняття

1. Верховний Суд України - найвищий орган у системі судів загальної юрисдикції. Повноваження Верховного Суду України.
2. Склад Верховного Суду України. Судові палати Верховного Суду України: види та компетенція.
3. Суддя Верховного Суду України та його повноваження. Повноваження голови Верховного Суду України. Порядок обрання Голови Верховного Суду України.
4. Пленум Верховного Суду України: склад, повноваження і порядок діяльності.
5. Науково-консультативна рада та офіційний друкований орган Верховного Суду України.

План семінарського заняття

1. Верховний Суд України — найвищий судовий орган у системі судів загальної юрисдикції
2. Повноваження Верховного Суду України.
3. Склад і структура Верховного Суду України
4. Пленум Верховного Суду України

Питання для самостійного опрацювання

1. Порядок дострокового звільнення з посади Голови Верховного Суду України.
2. Заступник Голови Верховного Суду України: порядок обрання та повноваження.
3. Пленум Верховного Суду України: склад, повноваження і порядок діяльності.
4. Науково-консультативна рада та офіційний друкований орган Верховного Суду України.

План завдань до самостійної роботи

1. Скласти термінологічний словник основних термінів та понять до теми.
2. Виконати тестові завдання.

1. Верховний Суд України здійснює такі повноваження:

- а) переглядає справи у касаційному порядку у випадках, встановлених законом;
- б) переглядає справи по першій інстанції;
- в) звертається до Європейського Суду з прав людини у випадках виникнення у судів загальної юрисдикції при здійсненні ними правосуддя сумнівів щодо конституційності законів, інших правових актів.

2. У складі Верховного Суду України діють:

- а) Судові палати у цивільних, кримінальних і господарських справах;
- б) Судові палати у цивільних, кримінальних, господарських, адміністративних справах;
- в) Судові колегії у цивільних, кримінальних, господарських, адміністративних справах і Військова судова колегія.

3. Суддями Верховного Суду України можуть бути громадяни України, які :

- а) мають стаж роботи у галузі права не менше 10-ти років, у тому числі не менше 5-ти років на посаді судді;
- б) мають стаж роботи у галузі права не менше 15-ти років, у тому числі не менше 5-ти років на посаді судді;
- в) мають стаж роботи у галузі права не менше 15-ти років, у тому числі не менше 10-ти років на посаді судді;
- г) мають стаж роботи у галузі права не менше 10-ти років, у тому числі не менше 3-х років на посаді судді.

4. Пленум Верховного Суду України здійснює такі повноваження:

- а) утворює судові палати апеляційних судів, визначає їх кількісний склад, призначає голів судових палат та їх заступників;

- б) дає роз'яснення судам загальної юрисдикції з питань застосування законодавства, у разі необхідності визнає нечинними відповідні роз'яснення вищих спеціалізованих судів;
- в) розглядає питання організації діяльності Верховного Суду України.

5. На зайняття посади судді Верховного Суду України можуть бути рекомендовані громадяни України, які :

- а) на момент обрання на посаду судді досягли віку 25-ти років, мають стаж роботи у галузі права не менше 3-х років;
- б) на момент обрання на посаду судді досягли віку 35-ти років, мають стаж роботи у галузі права не менше 10-ти років;
- в) на момент обрання на посаду судді досягли віку 35-ти років, мають стаж роботи у галузі права не менше 5-ти років;
- г) на момент обрання на посаду судді досягли віку 30-ти років, мають стаж роботи у галузі права не менше 5-ти років.

6. Голова Верховного Суду України обирається:

- а) Президією Верховного Суду України строком на 7 років;
- б) Президією Верховного Суду України строком на 5 років;
- в) Пленумом Верховного Суду України строком на 7 років;
- г) Пленумом Верховного Суду України строком на 5 років.

7. Верховний Суд України:

- а) здійснює правосуддя в порядку, встановленому процесуальним законом;
- б) здійснює аналіз судової статистики, узагальнення судової практики;
- в) здійснює контроль виконавчої влади;
- г) здійснює контроль законодавчої влади.

8. До складу Верховного Суду України входять сорок вісім суддів, із числа яких обираються:

- а) Голова Верховного Суду України
- б) заступники Голови Верховного Суду України.
- в) керівник апарату суду;
- г) судовий розпорядник.

9. Пленум Верховного Суду України приймає:

- а) постанови пленуму;
- б) рішення пленуму;

в) ухвали пленуму.

10. Суддя Верховного Суду України:

- а) здійснює судочинство в порядку, встановленому процесуальним законом;
- б) бере участь у розгляді питань, що виносяться на засідання Пленуму Верховного Суду України;
- в) аналізує судову практику, бере участь у її узагальненні;
- г) займається викладацькою діяльністю.

Інформаційні джерела: 1-19, 22,26, 27, 30, 32-36, 40-42, 46, 48

ТЕМА 13. Конституційний Суд України

Основні терміни та поняття: Конституційний суд України; Акти Конституційного Суду України; провадження в Конституційному Суді України; суб'єкти звернення до Конституційного Суду.

Методичні рекомендації до вивчення теми

Необхідність реформування судової влади постала від часу проголошення суверенності й незалежності Української держави, початку процесу реального забезпечення прав і свобод людини і громадянина, затвердження верховенства права в суспільному житті. Саме на це зорієнтована Концепція судово - правової реформи, схвалена Верховною Радою України 28 квітня 1992р. Цей процес поглиблюється і розвивається Конституцією України. Так, уже в ст. 6 Конституції України використано категорію "судова влада", яка є частиною доктрини поділу влади у правовій державі. Це веде до реального поділу влади на законодавчу, виконавчу і судову, а щодо останньої визнається самостійність і незалежність, неможливість для інших державних органів і посадових осіб виконувати функції й повноваження, які є компетенцією органів правосуддя.

Студенти мають усвідомити, що Конституційний Суд України – єдиний орган конституційної юрисдикції в Україні. Його завданням є гарантування верховенства Конституції України як Основного Закону держави на всій території України.

Це означає, що він є єдиним органом, який уповноважений Конституцією вирішувати питання щодо відповідності конституційним приписам законів та інших нормативно-правових актів, а також дій відповідних посадових осіб, тобто уповноважений здійснювати конституційний контроль. Рішення Конституційного суду України є остаточними: вони не можуть бути оскаржені. Вісімнадцять суддів Конституційного Суду України за своїм складом відображають паритет трьох гілок влади в державі. Об'єктом конституційної перевірки не можуть бути заяви, звернення та інші акти загальнополітичного характеру, що не мають прямого юридичного значення.

Діяльність Конституційного Суду ґрунтується на засадах незалежності та колегіальності, повноти й усебічності розгляду справ, гласності, обґрунтованості прийнятих рішень, рівноправності суддів, верховенства права.

Конституційний Суд приймає рішення та дає висновки з таких питань:

1) конституційності законів та інших правових актів Верховної Ради України, актів Президента України, актів Кабінету Міністрів України, правових актів Верховної Ради Автономної Республіки Крим;

2) відповідності Конституції України чинних міжнародних договорів, які вносяться до Верховної Ради України для надання згоди на їхню обов'язковість;

3) додержання конституційної процедури розслідування й розгляду справи про усунення Президента України з поста в порядку імпічменту в межах, визначених статтями 111 і 151 Конституції України;

4) офіційного тлумачення Конституції та законів України.

Студентам слід звернути увагу на порядок утворення Конституційного Суду України; його повноваження; структуру;

загальні засоби діяльності та організації Конституційного Суду України; вимоги що ставляться до кандидата в судді Конституційного Суду України; порядок конституційного провадження.

План лекційного заняття

1. Правові основи участі Конституційний Суд України - єдиний орган конституційної юрисдикції в Україні.
2. Статус, завдання та нормативне регулювання діяльності Конституційного Суду України.
3. Повноваження Конституційного Суду України: зміст та межі. Підстави для визнання правових актів неконституційними.
4. Склад Конституційного Суду України. Порядок призначення суддів Конституційного Суду України. Вимоги до судді Конституційного Суду України.
5. Форми та порядок звернення до Конституційного Суду України.

План семінарського заняття

1. Конституційний Суд України — єдиний орган конституційної юрисдикції
2. Повноваження Конституційного Суду України
3. Склад і структура Конституційного Суду України
4. Процедура розгляду справ у Конституційному Суді України

Питання для самостійного опрацювання

1. Основні принципи діяльності Конституційного Суду України.
2. Повноваження Голови та заступників Голови Конституційного Суду України.
3. Звільнення з посади судді Конституційного Суду України.
4. Гарантії діяльності суддів Конституційного Суду України.
5. Порядок конституційного провадження у справі.
6. Прийняття рішень і дача висновків Конституційним Судом України.

7. Обов'язковість рішень і висновків Конституційного Суду України.
8. Порядок виконання рішень і висновків Конституційного Суду України.

План завдань до самостійної роботи

1. Скласти термінологічний словник основних термінів та понять до теми.
2. Виконати тестові завдання.

1. Діяльність Конституційного Суду України ґрунтується на принципах:

- а) доступності.
- б) верховенства права;
- в) одноособового розгляду справ;
- г) верховенства закону.

2. Президент України призначив на посаду суддів Конституційного Суду України 9 громадян України, які досягли 40 річного віку. Які положення законодавства були порушені?:

- а) Президент України може призначати лише 6 суддів Конституційного Суду України;
- б) Президент України може призначити на посаду судді Конституційного Суду України громадянина, який досяг 35-ти річного віку ;
- в) Президент України може призначати суддів Конституційного Суду України лише за згодою Верховної Ради України ;
- г) Президент України може призначати суддів Конституційного Суду України за поданням з'їзду суддів України.

3. Діяльність Конституційного Суду України ґрунтується на принципах:

- а) презумпції невинуватості;
- б) верховенства права;
- в) одноособового розгляду справ;
- г) доступності.

4. Конституційний Суд України приймає рішення та дає висновки у справах щодо:

- а) офіційного тлумачення Конституції та законів іноземних країн;
- б) конституційності законів та інших правових актів Верховної Ради України, актів Президента України, актів Кабінету Міністрів України, правових актів Верховної Ради Автономної Республіки Крим;
- в) конституційності актів органів прокуратури;
- г) офіційного тлумачення Конституції та законів України.

5. *Займати посаду судді Конституційного Суду України має право громадянин України, який проживає на території України останні:*

- а) 15 років;
- б) 25 років;
- в) 20 років;
- г) 10 років.

6. *Суддею Конституційного Суду України може бути громадянин України, який на день призначення:*

- а) досяг віку 30-ти років і має стаж роботи за фахом не менше 5-ти років;
- б) досяг віку 40 років і має стаж роботи за фахом не менше 15-ти років;
- в) досяг віку 40 років і має стаж роботи за фахом не менше 10-ти років;
- г) досяг віку 35-ти років і має стаж роботи за фахом не менше 10-ти років.

7. *Конституційний Суд України дає висновок щодо відповідності законопроекту про внесення змін до Конституції України таким вимогам:*

- а) чи передбачають зміни скасування прав людини;
- б) чи передбачають зміни скасування норми про державну мову;
- в) чи передбачають зміни обмеження суверенітету;
- г) чи передбачають зміни введення воєнного стану

8. *Конституційний Суд України дає висновок щодо додержання конституційної процедури розслідування і розгляду справи про усунення Президента України з поста в порядку імпичменту:*

- а) за зверненням Верховної Ради України;
- б) за клопотанням Генерального прокурора України;
- в) за поданням тимчасової слідчої комісії Верховної Ради України;
- г) за поданням Верховного Суду України;
- д) за клопотанням тимчасової спеціальної комісії Верховної Ради України;

9. Що є підставою для визнання Конституційним Судом України законів та інших правових актів неконституційними:

- а) невідповідність їх змісту міжнародним договорам, що визначають стандарти у галузі прав людини;
- б) невідповідність їх змісту законам, прийнятим на референдумах;
- в) невідповідність їх змісту законам, прийнятим Верховною Радою України кваліфікованою більшістю голосів взаємна суперечність їх положень.

10. Які правові наслідки визнання Конституційним Судом України законів, інших правових актів або їх окремих положень неконституційними:

- а) вони втрачають чинність;
- б) вони зберігають чинність, проте не повинні застосовуватись органами державної влади, органами місцевого самоврядування та їх посадовими особами;
- в) Верховна Рада України має обов'язок скасувати вказані акти чи їх положення;
- б) вони зберігають чинність, проте правова позиція Конституційного Суду має враховуватись при прийнятті нових правових актів;
- в) вони повинні бути приведені у відповідність до Конституції органами, що їх видали

Інформаційні джерела: 1-19, 22,26, 27, 29, 30, 32-36,40-42, 44, 46, 48,49

ТЕМА 14. Міжнародні установи

Основні терміни та поняття: Європейський суд з прав людини; Міжнародний суд ООН; Міжнародний кримінальний суд; міжнародний комерційний арбітраж.

Методичні рекомендації до вивчення теми

Відповідно зі ст. 33 Статуту ООН арбітраж, судовий розгляд використовуються державами в числі мирних засобів вирішення міждержавних спорів.

Судові процедури застосовуються і в інших ситуаціях - при тлумаченні складних міжнародно-правових проблем, забезпечення міжнародних стандартів прав і свобод людини, включаючи розгляд індивідуальних звернень, а також при здійсненні кримінального переслідування осіб, що здійснюють міжнародні злочини.

До теперішнього часу склалися і функціонують такі судові установи:

Міжнародний Суд Організації Об'єднаних Націй,
Міжнародний третейський суд*,
Міжнародний трибунал з морського права,
Європейський Суд (Суд Європейського Союзу),
Економічний суд Співдружності Незалежних Держав,
Європейський Суд із прав людини у рамках Ради Європи),
Міжамериканський Суд з прав людини,
Міжнародний трибунал по колишній Югославії,
Міжнародний трибунал по Руанді.

Названі установи можна класифікувати за трьома підставами:

1. За суб'єктно-просторової сфері - універсальні, що охоплюють міжнародне співтовариство в цілому (Міжнародний Суд ООН, Міжнародний трибунал з морського права) і регіональні (Європейський Суд, Економічний суд СНД).

2. За предметним змістом загальної юрисдикції (Міжнародний Суд ООН, Європейський Суд) і спеціальної

юрисдикції (Міжнародний трибунал з морського права, Європейський Суд з прав людини).

3. За суб'єктно-юрисдикційним орієнтирам - для вирішення міждержавних спорів (Міжнародний Суд ООН, Економічний суд СНД), для розгляду індивідуальних та колективних звернень осіб (Європейський Суд з прав людини), для кримінального переслідування осіб, що скоїли міжнародні злочини (Міжнародний трибунал по колишній Югославії).

Слід мати на увазі, що в минулому існували такі судові установи, як Постійна палата міжнародного правосуддя (1922-1940 рр.), Міжнародний військовий трибунал для суду над головними німецькими військовими злочинцями (Нюрнберзький трибунал, 1945-1946 рр.), Міжнародний військовий трибунал для суду над головними японськими військовими злочинцями (Токійський трибунал, 1946-1948 рр.).

Завершується розробка установчих документів, на базі яких передбачається створити новий судовий орган - Міжнародний кримінальний суд.

Правової основою організації і діяльності міжнародних судових установ є, як правило, договірні акти у формі конвенцій або статутів. Кілька прикладів:

Міжнародний Суд ООН - Статут Організації Об'єднаних Націй і Статут Міжнародного Суду ООН, який утворює невід'ємну частина Статуту;

Міжнародний трибунал з морського права - Конвенція ООН з морського права, що включає в себе у вигляді додатка VI Статут Трибуналу;

Європейський Суд з прав людини - Конвенція про захист прав людини та основних свобод і Протокол № 11 до Конвенції.

Договірні акти для подібних цілей застосовувалися і в минулому. Так, Міжнародний військовий трибунал для суду над головними німецькими військовими злочинцями мав в якості установчих актів Угода між урядами СРСР, США, Великобританії і Франції від 8 серпня 1945 р. і прикладений до нього Статут Міжнародного військового трибуналу.

В даний час з'явилися позадоговірні варіанти установчих документів. Нині чинні міжнародні трибунали по колишній Югославії і по Руанді засновані резолюціями Ради Безпеки ООН у 1993 і 1994 рр.; одночасно були затверджено статuti (статuti) обох трибуналів.

До процедури судового розгляду - в залежності від компетенції та статусу судового установи-можуть звертатися держави, міжнародні міжурядові організації, юридичні особи, міжнародні неурядові організації, індивіди, групи осіб.

План лекційного заняття

1. Європейський суд з прав людини: статус, кількість суддів та посадові критерії до них, склад суду, компетенція та юрисдикція суду, умови прийнятності заяв.
2. Міжнародний суд ООН: статус, юрисдикція.
3. Міжнародний кримінальний суд: статус, юрисдикція.
4. Поняття, правова природа та джерела правового регулювання міжнародних комерційних арбітражів. Юрисдикція міжнародного комерційного арбітражу.

План семінарського заняття

1. Міжнародні кримінальні суди і трибунали та їх юрисдикція
2. Компетенція міжнародного суду ООН та визнання державами його юрисдикції
3. Поняття, правова природа та джерела правового регулювання міжнародного комерційного арбітражу
4. Європейський Суд з прав людини - структура та процедура.

Питання для самостійного опрацювання

1. Првовий статус Європейської суду з прав людини. Обов'язковість та виконання рішень Європейської суду з прав людини.
2. Компетенція Міжнародного суду ООН.
3. Підсудність справ Міжнародному кримінальному суду.
4. Повноваження міжнародних комерційних арбітражів, підсудність справ.

План завдань до самостійної роботи

1. Скласти термінологічний словник основних термінів та понять до теми.
2. Виконати тестові завдання.

1. Юрисдикція Міжнародного кримінального суду поширюється на:

- а) міжнародні злочини та злочини міжнародного характеру;
- б) міжнародні злочини;
- в) злочини міжнародного характеру.

2. До постійно діючих міжнародних судових установ належать:

- а) Постійна Палата Третейського Суду;
- б) Міжнародний Суд ООН;
- в) Міжнародна комісія Ради Європи.

3. Рішення Міжнародного Суду ООН:

- а) є рекомендаційними, але не обов'язковими;
- б) є обов'язковими лише для сторін спору і тільки щодо конкретної справи;
- в) є обов'язковими для всіх держав-членів ООН.

4. Позивачами в Суді ЄС можуть виступати:

- а) лише держави-члени ЄС;
- б) органи Європейського Союзу, держави-члени ЄС, фізичні і юридичні особи та національні судові органи;
- в) держави-члени ЄС, органи Європейського Союзу, а також національні судові органи держав-членів ЄС.

5. До судової системи Європейського Союзу входять:

- а) Суд ЄС, Загальний суд, Трибунал з питань цивільної служби;
- б) Суд ЄС, суд першої інстанції, Трибунал з питань цивільної служби;
- в) Суд ЄС, Загальний суд;
- г) Суд ЄС, Загальний суд, Трибунал з питань цивільної служби, Європейський суд з прав людини.

6. До якої судової установи Європейського Союзу подаються позови від фізичних та юридичних осіб? :

- а) до Суду ЄС;

- б) до Загального суду;
- в) до Європейського суду з прав людини;
- г) фізичні та юридичні особи не можуть подавати позови до судових установ Європейського Союзу.

7. Подати позов до Суду ЄС проти держави – члена ЄС, яка порушує свої зобов'язання, має право:

- а) будь-який інститут ЄС (окрім Суду ЄС);
- б) Комісія та держави – члени ЄС;
- в) держави-члени та будь-які інститути ЄС (окрім Суду ЄС);
- г) фізичні або юридичні особи держав – членів ЄС.

8. Хто може подати позов до судових установ ЄС проти інститутів ЄС?:

- а) будь-який з інститутів ЄС (окрім Суду ЄС);
- б) Комісія та держави – члени ЄС;
- в) держави-члени, інститути ЄС (окрім Суду ЄС) та фізичні або юридичні особи;
- г) держави-члени та фізичні або юридичні особи.

9. До якої судової установи Європейського Союзу подаються позови проти держав-членів, які порушили свої зобов'язання, накладені правом ЄС?:

- а) до Суду ЄС;
- б) до Загального суду;
- в) як до Суду ЄС, так і до Загального суду;
- г) до Європейського суду з прав людини.

10. Преюдиціальні рішення Суду ЄС – це

- а) рішення проти держави-члена, яка порушила свої зобов'язання, накладені правом Європейського Союзу;
- б) рішення щодо відповідності міжнародних угод, які укладаються Європейським Союзом, праву Європейського Союзу;
- в) рішення стосовно тлумачення Договору про Європейський Союз, дійсності і тлумачення рішень інститутів Європейського Союзу;
- г) рішення Суду ЄС у цивільних та кримінальних справах.

Інформаційні джерела: 1-19, 22, 26, 27, 30, 32-36, 40-42, 46, 48,50

ІНДИВІДУАЛЬНІ ЗАВДАННЯ ДЛЯ САМОСТІЙНОЇ РОБОТИ СТУДЕНТІВ ТА МЕТОДИЧНІ РЕКОМЕНДАЦІЇ ДО ЇХ ВИКОНАННЯ

Ця група завдань має науково-дослідницький характер, спонукає до якнайповнішої реалізації творчих можливостей студентів, рекомендована тим із них, хто опанував базовий зміст навчальної програми й виявляє здібності та інтерес до такої роботи. Ці завдання становлять варіативну частину модуля, їхнє виконання заохочується додатковою сумою балів.

Індивідуальні заняття проводяться з урахуванням психофізичних особливостей та академічної успішності студентів, а саме – для здійснення більш ретельного контролю та деталізації навчально-методичних рекомендацій в опануванні дисципліни тими з них, хто мають низьку академічну успішність, і створення умов для поглиблення знань та розвитку творчих здібностей обдарованих студентів. Під час проведення індивідуальних занять передбачається робота за такими напрямками: надання допомоги студентам, які потребують додаткових роз'яснень під час підготовки до складання проміжного та підсумкового контролю (усне та письмове тестування, співбесіда, аналіз аналітичних оглядів, публікацій за визначеною проблемою, матеріалів розв'язання практичних ситуацій); рекомендації студентам у виконанні індивідуальних завдань, написанні есе та надання їхній роботі творчого спрямування (обговорення матеріалів наукового реферату з визначеної проблеми, підготовлених доповідей на студентську наукову конференцію, для участі в засіданнях гуртка «Ін Юре» та в дебатах на засіданнях клубу «Феміда», матеріалів публікацій у наукових виданнях, розробок сценаріїв дидактичної гри); підбиття підсумків виконання студентами письмових робіт (тестів, понятійних диктантів, Модульних контрольних робіт) з подальшою корекцією напрямів самостійної роботи.

Есе (франц. *essai* – спроба, нарис; лат. *exagium* – зважування) – це прозаїчний твір невеликого обсягу та вільної композиції, який виражає індивідуальні враження та міркування

з конкретного приводу чи питання, не претендує на визначальне чи вичерпне трактування предмета. Як правило, есе пропонує новий, суб'єктивно забарвлений погляд на проблему, може мати філософський, науково-популярний чи суто белетристичний характер.

Написання студентом таких робіт (не більше однієї – двох із навчальної дисципліни) має сприяти виявленню його наукового, творчого підходу до розуміння найважливіших питань теми, запропонованої викладачем або обраної самостійно за погодженням з останнім. Кожне есе, що відповідає вимогам до написання наукових робіт, дає змогу отримати позитивну оцінку. Студенту надається можливість виконати презентацію відповідної теми в аудиторії (не більше двох із навчальної дисципліни).

У процесі індивідуальної роботи студенти під керівництвом викладача повинні навчитись аналізувати деякі правові документи, нормативні акти, уміти оцінювати певні правові ситуації, правильно кваліфікувати окремі протиправні прояви та складати відповідні документи. Такі документи складаються з урахуванням вимог законодавства та повинні мати самостійний характер.

У разі, якщо студент працює над масштабнішою конкурсною науковою роботою, за погодженням із викладачем вона може бути зарахована замість есе та презентацій (якщо студент не потребує додаткових балів). Крім того, студент запрошується зі своїми роботами з господарського права на конкурси наукових праць, конференції. Здобуття призових місць є підставою для нарахування додаткових балів відповідно до наведеної шкали розподілу балів.

Однією з форм індивідуальної творчої роботи є ***написання та захист реферату***.

Робота над рефератом складається з таких етапів: вибір теми на основі тематики, затвердженої кафедрою; накопичення інформаційного матеріалу; підготовка та написання реферату; захист реферату.

Структура реферату:

- план;
- короткий вступ;
- виклад основного змісту теми;
- висновки;
- список використаної літератури.

План – це логічна основа реферату, від нього залежить структура, зміст, логічний зв'язок частин реферату. Розробка плану розпочинається з ознайомлення з відповідною літературою, на основі якої складається попередній план із двох – трьох пунктів. План не слід занадто деталізувати – у ньому даються основні, центральні питання теми в логічній послідовності. Доцільно попередньо складений план реферату узгодити на консультації з викладачем.

Маючи попередній план, необхідно звернутися до бібліографії. Суттєву допомогу в ознайомленні з бібліографією можуть надати бібліотечні каталоги (алфавітний, предметний), довідкова література (енциклопедії, словники, статистичні збірники), наукова та періодична література (монографії, журнали, газети).

Основному тексту в рефераті передуює вступ. У ньому слід показати значення, актуальність проблеми, яка розглядається, обґрунтувати вибір теми, сформулювати основну мету, яка буде розкрита в рефераті.

В основній частині роботи велику увагу слід приділити глибокому теоретичному аналізу як теми в цілому, так і окремих її питань, правильно ув'язати теоретичні положення із практикою, розкрити матеріал відповідно до складеного плану.

Виклад основних питань завершується короткими висновками, де узагальнюються найважливіші положення, розглянуті в рефераті.

Реферат повинен бути написаний грамотно, без помилок, повторів, скорочень.

Важливе значення має правильне оформлення реферату. На титульній сторінки необхідно вказати назву вищого навчального закладу, факультету, реферату, групу, своє прізвище та ініціали,

прізвище наукового керівника. На наступному аркуші наводиться план реферату із вказаними сторінками відповідних розділів.

Зазначені в тексті цитати повинні відповідати посиланням на джерела, з яких вони наведені, та оформлятися так: [1, с. 25], де перша цифра – номер джерела за списком використаної літератури, а друга – номер сторінки. Текст реферату повинен бути набраним на комп'ютері з одного боку аркуша формату А4, шрифт – Times New Roman, розмір – 14, поля: верхнє та нижнє – 20 мм, лівє – 30 мм, правє – 10 мм, інтервал – 1,5. Кожен розділ плану починається з нової сторінки. Сторінки повинні бути пронумеровані у правому верхньому куті. Обсяг реферату – 12–15 сторінок .

У кінці реферату наводиться список використаної літератури (8–10 джерел), поданої в алфавітному порядку за прізвищем автора, з наведенням назви праці (статті), видавництва, року видання та загальної кількості сторінок із кожного літературного джерела.

Підготовлений реферат захищається на семінарському або індивідуальному занятті. Аргументом для підготовки до захисту реферату є позитивна рецензія наукового керівника, в іншому випадку його необхідно доопрацювати відповідно до даних у ній рекомендацій. Реферат не допускається до захисту, якщо: текст реферату є копіляцією тексту підручника; основні питання не розкрито або викладено фрагментарно; текст містить помилки; реферат оформлено неправильно.

Підготовка до захисту реферату включає усунення недоліків і помилок, указаних у рецензії, та складання короткого резюме реферату (визначення важливих понять, фактів, формулювання висновків), що буде сприяти закріпленню матеріалу в пам'яті й вільному його викладу під час захисту.

**Рекомендована тематика для письмової доповіді
(есе), реферату**

**Модуль 1
«ЗАСАДИ ОРГАНІЗАЦІЇ СУДОВОЇ ВЛАДИ»**

7. Предмет, завдання і система навчальної дисципліни «Судоустрій України».
8. Методологія навчальної дисципліни «Судоустрій України».
9. Міждисциплінарні зв'язки навчальної дисципліни «Судоустрій України».
10. Правові джерела навчальної дисципліни «Судоустрій України».
11. Поняття, ознаки, завдання судової влади.
12. Правосуддя як самостійна галузь державної діяльності.
13. Особи, уповноважені на здійснення правосуддя.
14. Функції судової влади: поняття, види та характеристика.
15. Символи судової влади.
16. Розмежування термінів судочинство та правосуддя.
17. Поняття та класифікація нормативно-правових актів у сфері реалізації судової влади.
18. Статус та значення рішень Конституційного Суду України, Верховного суду України та постанов Пленумів Вищих спеціалізованих судів.
19. Застосування практики Європейського суду з прав людини в діяльності судових органів.
20. Методологія тлумачення та застосування нормативно-правових актів.
21. Акти органів судової влади: поняття, основні ознаки та види.
22. Форми судових актів.
23. Принцип верховенства права.
24. Принцип законності.
25. Засади рівності учасників судового процесу перед законом та судом.
26. Засади забезпечення доведеності вини.

27. Принцип змагальності сторін та свободі у наданні суду своїх доказів та доведенні перед судом їх переконливості.
28. Принцип підтримання державного обвинувачення в суді прокурором.
29. Принцип забезпечення обвинуваченому права на захист.
30. Засади гласності судового процесу та його повного фіксування технічними засобами.
31. Засади апеляційного та касаційного оскарження рішення суду.
32. Засади обов'язковості рішень суду.
33. Засади судочинства в судах окремих судових юрисдикцій.
34. Принцип поваги до честі та гідності у цивільному судочинстві.
35. Принцип офіційного з'ясування обставин справ в адміністративному судочинстві.
36. Особливі принципи кримінального судочинства.
37. Право на судовий захист: сутність та гарантії забезпечення.
38. Правова допомога при реалізації права на справедливий суд.
39. Право на справедливий суд у світлі вимог Конвенції про захист прав людини та основоположних свобод та практики Європейського суду з прав людини.
40. Поняття системи судів загальної юрисдикції.
41. Поняття судової ланки і судової інстанції, характеристика та розмежування цих термінів.
42. Спеціалізація судів та суддів загальної юрисдикції.
43. Засади забезпечення єдності системи судів загальної юрисдикції.
44. Визначення кількості суддів у судах загальної юрисдикції.
45. Адміністративні посади в суді.
46. Автоматизована система документообігу суду.
47. Система оцінювання роботи суду: стандарти, критерії, показники та методи.
48. Система та гарантії забезпечення функціонування судової влади.
49. Засади та порядок фінансування судів.

50. Матеріальне, побутове забезпечення та соціальний захист працівників судової системи.
51. Територіальні управління Державної судової адміністрації України.
52. Державний захист працівників суду.
53. Незалежність та недоторканість судді: поняття, зміст, гарантії забезпечення. Вимоги щодо несумісності.
54. Кваліфікаційний рівень судді: сутність та значення. Кваліфікаційне оцінювання суддів.
55. Підготовка судді та його регулярне оцінювання.
56. Національна школа суддів України: статус, завдання, структура.
57. Вимоги законодавства з питань запобігання корупції щодо діяльності суддів.
58. Конфлікт інтересів в діяльності суддів та шляхи його врегулювання.

Модуль II

«СУДИ ЗАГАЛЬНОЇ ЮРИСДИКЦІЇ: ВИДИ ТА РОЗМЕЖУВАННЯ ПОВНОВАЖЕНЬ»

59. Склад місцевого суду: поняття, акцент на подвійності законодавчого визначення терміну «склад суду».
60. Повноваження голови та заступника голови місцевого суду.
61. Здійснення судочинства одноособово, колегією суддів, за участю народних засідателів та присяжних.
62. Проблемні питання розмежування компетенції між судами.
63. Визначення та розмежування термінів: юрисдикція, підвідомчість, компетенція, підсудність.
64. Апеляційний суд, його місце в системі судів загальної юрисдикції.
65. Особливості повноважень судів апеляційних інстанцій різних юрисдикцій за наслідками розгляду апеляційних скарг.
66. Пленуми вищих спеціалізованих судів: види, склад та компетенція.

67. Порядок скликання та прийняття рішень пленумами вищих спеціалізованих судів.
68. Науково-консультативна рада та офіційний друкований орган вищого спеціалізованого суду.
69. Особливості повноважень вищих спеціалізованих судів за наслідками розгляду касаційних скарг.
70. Порядок дострокового звільнення з посади Голови Верховного Суду України.
71. Заступник Голови Верховного Суду України: порядок обрання та повноваження.
72. Пленум Верховного Суду України: склад, повноваження і порядок діяльності.
73. Науково-консультативна рада та офіційний друкований орган Верховного Суду України.
74. Конституційний Суд України - єдиний орган конституційної юрисдикції в Україні.
75. Статус, завдання та нормативне регулювання діяльності Конституційного Суду України.
76. Основні принципи діяльності Конституційного Суду України.
77. Повноваження Голови та заступників Голови Конституційного Суду України.
78. Звільнення з посади судді Конституційного Суду України.
79. Гарантії діяльності суддів Конституційного Суду України.
80. Форми та порядок звернення до Конституційного Суду України.
81. Порядок конституційного провадження у справі.
82. Прийняття рішень і дача висновків Конституційним Судом України.
83. Обов'язковість рішень і висновків Конституційного Суду України.
84. Порядок виконання рішень і висновків Конституційного Суду України.
85. Європейський суд з прав людини: статус, кількість суддів та посадові критерії до них, склад суду, компетенція та юрисдикція суду, умови прийнятності заяв.

86. Міжнародний суд ООН: статус, юрисдикція.
87. Міжнародний кримінальний суд: статус, юрисдикція.
88. Поняття, правова природа та джерела правового регулювання міжнародних комерційних арбітражів.

Поширеною формою індивідуальної роботи є *участь у роботі правознавчого дискусійного клубу «Феміда»* (підготовка доповіді, участь у дебатах, оформлення стінгазети).

Підготовку доповіді рекомендується здійснювати за такими етапами:

- вибір теми доповіді;
- підбір літератури та інших джерел;
- визначення форми та структури доповіді;
- підготовка тексту доповіді.

Обрати тему доповіді можна самостійно або із запропонованого кафедрою правознавства переліку і повідомити про це викладача, обраного в якості консультанта (керівника). Тема роботи визначається в межах загальної проблеми дискусії, запропонованої Радою клубу «Феміда» й затвердженою кафедрою правознавства. Тема доповіді не обов'язково повинна бути суто юридичною за змістом, а може містити певні правові аспекти питань, що пропонуються до розгляду. Важливо, щоб тема була актуальною, цікавою під кутом зору ситуації в українському суспільстві та світі та, безперечно, цікавою для самого доповідача. Також під час визначення теми слід враховувати доступність необхідних для розгляду відповідної теми правових і літературних джерел (насамперед, наявність їх у бібліотеці). Отже, остаточний варіант теми доповіді доцільно формулювати разом із викладачем-консультантом.

Роботу над темою слід почати з підбору літератури – ознайомлення з підручниками, навчальними посібниками, науковими монографіями, статтями у збірниках і періодичних виданнях, нормативно-правовими актами, міжнародними

договорами, матеріалами юридичної практики тощо. У разі потреби варто звернутися за рекомендаціями до викладача (щодо кількості та якості джерел, необхідних для належного розкриття відповідної теми). У процесі вивчення літератури доцільно робити виписки й записи, поступово формуючи матеріал з окремих питань доповіді.

Під час оформлення матеріалів доповіді необхідно дотримуватись певних правил оформлення. Текст доповіді повинен включати титульну сторінку, план та інші структурні частини, передбачені планом. План подається на другій сторінці роботи й повинен включати: вступ (у ньому визначаються актуальність обраної теми, її взаємозв'язок із загальною проблемою дискусії та мета, якої студент намагатиметься досягти, розглядаючи цю тему); основну частину роботи, що складається з декількох розміщених у певній логічній послідовності питань відповідно до змісту теми; висновок (у ньому підводиться підсумок досягнення визначеної у вступі роботи мети, чітко окреслюється власне ставлення до проблеми, що є предметом дискусії, розкриваються практичні способи вирішення цієї проблеми); список літератури.

Робота повинна бути написана грамотно, розбірливим почерком або надрукована. Відповіді подаються відповідно до нумерації питань плану роботи й починаються із заголовків. Сторінки необхідно пронумерувати та скріпити. Обсяг тексту доповіді – 10–12 сторінок на папері формату А4 (210 × 297). При цьому обсяг вступу повинен становити не більше однієї сторінки, а висновку – двох сторінок. На титульній сторінці необхідно вказати: назву навчального закладу, тему роботи, прізвище, ім'я, по батькові студента, номер групи, прізвище та ініціали викладача-консультанта, рік і місце написання роботи.

Текст доповіді повинен містити посилання на використані літературні джерела. Цитати з використаних джерел слід брати в лапки й давати точні та повні посилання на ці джерела. Посилання робляться у вигляді зносок (у нижній частині сторінки). Зноски подаються за існуючими бібліографічними

правилами (автор, назва роботи, місце й рік видання, номер сторінки). Посилання повинні бути пронумеровані. У кінці роботи з дотриманням бібліографічних правил подається список використаних правових джерел та літератури в такій послідовності: 1) нормативно-правові акти та інші правові документи (подаються за юридичною силою і датою прийняття); 2) література (подається в алфавітному порядку); 3) інші матеріали.

ПЕРЕЛІК ПИТАНЬ ДЛЯ ПІДГОТОВКИ ДО ПОТОЧНОГО ТА ПІДСУМКОВОГО МОДУЛЬНОГО КОНТРОЛЮ

1. Історичні етапи становлення та розвитку судової системи України.
2. Історія створення господарських та адміністративних судів.
3. Стратегія розвитку судової системи на 2015 - 2020 роки.
4. Поняття, ознаки, завдання судової влади.
5. Правосуддя як самостійна галузь державної діяльності.
6. Особи, уповноважені на здійсненні правосуддя.
7. Функції судової влади: поняття, види та характеристика.
8. Поняття та значення засад судочинства.
9. Конституційні засади судочинства.
10. Поняття системи судів загальної юрисдикції.
11. Система загальних судів.
12. Система судів адміністративної юрисдикції.
13. Система судів господарської юрисдикції.
14. Поняття судової ланки і судової інстанції, характеристика та розмежування цих термінів.
15. Спеціалізація судів та суддів загальної юрисдикції.
16. Порядок утворення та ліквідації судів.
17. Адміністративні посади в суді.
18. Порядок обрання суддів на адміністративні посади та звільнення з цих посад.
19. Склад суду та його визначення.
20. Автоматизована система документообігу суду.
21. Система та гарантії забезпечення функціонування судової влади.
22. Засади та порядок фінансування судів.
23. Державна судова адміністрація України: статус та повноваження.
24. Територіальні управління Державної судової адміністрації України.
25. Апарат суду: поняття, організація діяльності.

26. Помічники суддів та секретарі судових засідань судів загальної юрисдикції: особливості правового статусу та повноваження.
27. Служба судових розпорядників. Забезпечення охорони та підтримання порядку в судах.
28. Державний захист працівників суду.
29. Статус судді: сутність та правова основа.
30. Незалежність та недоторканість судді: поняття, зміст, гарантії забезпечення. Вимоги щодо несумісності.
31. Відповідальність за неповагу до суду чи судді: поняття та види.
32. Права та обов'язки судді. Особливості забезпечення суддів.
33. Поняття та статус народного засідателя та присяжного. Гарантії прав народних засідателів і присяжних.
34. Органи та посадові особи, які беруть участь у формуванні суддівського корпусу.
35. Повноваження Президента України та Верховної Ради України щодо призначення та звільнення суддів.
36. Кваліфікаційна комісія суддів України: статус, склад комісії та компетенція.
37. Вища рада юстиції: статус, склад, компетенція.
38. Порядок зайняття посади судді в суді загальної юрисдикції. Вимоги до кандидатів на посаду судді.
39. Порядок призначення на посаду судді вперше.
40. Розгляд питання про обрання на посаду суддів безстроково.
41. Національна школа суддів України: статус, завдання, структура.
42. Підстави та порядок застосування до судді дисциплінарної відповідальності.
43. Етика судді. Кодекс суддівської етики.
44. Підстави та порядок звільнення судді з посади.
45. Припинення повноважень судді.
46. Поняття, завдання суддівського самоврядування.
47. Організаційні форми суддівського самоврядування.
48. Збори суддів: поняття та компетенція.

49. Вищі органи суддівського самоврядування.
50. З'їзд суддів України – поняття, компетенція.
51. Порядок формування, склад та компетенція Ради суддів України.
52. Забезпечення діяльності органів суддівського самоврядування.
53. Місцевий суд - перша ланка судової системи.
54. Види місцевих судів.
55. Повноваження місцевих судів.
56. Склад місцевого суду: поняття, акцент на подвійності законодавчого визначення терміну «склад суду».
57. Суддя місцевого суду та його повноваження.
58. Повноваження голови та заступника голови місцевого суду.
59. Здійснення судочинства одноособово, колегією суддів, за участю народних засідателів та присяжних.
60. Апеляційний суд, його місце в системі судів загальної юрисдикції. Види і мережа апеляційних судів.
61. Повноваження апеляційних судів.
62. Склад апеляційного суду. Суддя апеляційного суду.
63. Повноваження голови та заступника голови апеляційного суду.
64. Вищі спеціалізовані суди.
65. Склад вищих спеціалізованих судів.
66. Повноваження вищих спеціалізованих судів.
67. Суддя вищого спеціалізованого суду.
68. Повноваження голів та заступників голів вищих спеціалізованих судів.
69. Пленуми вищих спеціалізованих судів: види, склад та компетенція.
70. Верховний Суд України - найвищий орган у системі судів загальної юрисдикції.
71. Повноваження Верховного Суду України.
72. Склад Верховного Суду України. Судові палати Верховного Суду України: види та компетенція.
73. Суддя Верховного Суду України та його повноваження.

74. Порядок обрання Голови Верховного Суду України. Повноваження голови Верховного Суду України.
75. Порядок дострокового звільнення з посади Голови Верховного Суду України.
76. Пленум Верховного Суду України: склад, повноваження і порядок діяльності.
77. Конституційний Суд України - єдиний орган конституційної юрисдикції в Україні.
78. Статус, завдання та нормативне регулювання діяльності Конституційного Суду України.
79. Основні принципи діяльності Конституційного Суду України.
80. Повноваження Конституційного Суду України: зміст та межі.
81. Підстави для визнання правових актів неконституційними.
82. Склад Конституційного Суду України.
83. Порядок призначення суддів Конституційного Суду України.
84. Вимоги до судді Конституційного Суду України.
85. Прийняття рішень і висновків Конституційного Суду України.
86. Європейський суд з прав людини: статус, кількість суддів та посадові критерії до них, склад суду, компетенція та юрисдикція суду, умови прийнятності заяв.
87. Міжнародний суд ООН: статус, юрисдикція.
88. Міжнародний кримінальний суд: статус, юрисдикція.
89. Поняття, правова природа та джерела правового регулювання міжнародних комерційних арбітражів.
90. Юрисдикція міжнародного комерційного арбітражу.

ПОРЯДОК І КРИТЕРІЇ ОЦІНЮВАННЯ ЗНАТЬ СТУДЕНТІВ

Поточне оцінювання знань студентів

Оцінювання (визначення рейтингу) навчальної діяльності студента з дисципліни «Судоустрій України» здійснюється за Модульно-рейтинговою системою .

Освітній процес – це інтелектуальна, творча діяльність у сфері вищої освіти і науки, що провадиться у вищому навчальному закладі (науковій установі) через систему науково-методичних і педагогічних заходів та спрямована на передачу, засвоєння, примноження і використання знань, умінь та інших компетентностей у осіб, які навчаються, а також на формування гармонійно розвиненої особистості.

Рейтингове оцінювання знань студента – це система, яка передбачає перехід від констатуючого до накопичувального статусу балів. Необхідною умовою рейтингової системи є її багатобальність.

Студентом накопичуються бали за різні форми й види роботи:

20 балів – відвідування всіх лекційних і семінарських занять чи їх відпрацювання (за умови наявності конспекту);

0,5 бала – усна відповідь на конкретне запитання (нерепродуктивного характеру) на лекційному чи семінарському (практичному) занятті під час фронтального опитування;

0,5–1 бал – змістовне доповнення (мінімум – 3 хв);

1–2 бали – тест (10 питань – 1 бали, 20 питань – 2 бали);

0,5 бала – формулювання змістовних запитань до доповідача,

1–2 бали – складання словника основних понять і термінів (глосарію) на занятті біля дошки;

1–3 бали – творче завдання на картці не репродуктивного характеру (залежно від рівня складності – максимально 3 бали (визначається за конкретне завдання);

1–5 балів – виготовлення засобів унаочнення навчального матеріалу із глибоким смисловим навантаженням до теми лекційного чи практичного заняття (за погодженням із викладачем);

1–3 бали – підготовка реферату за тематикою ІНДЗ (вимоги: повинен мати науковий характер, написаний із використанням не тільки підручників, а й наукових статей, монографій тощо; максимальна оцінка залежить від складності теми);

1–20 балів – участь у конкурсах наукових робіт, наукових конференціях, публікація тез та статей (залежно від досягнень, зайняття призових місць, рівня конкурсу тощо) (додаткові бали).

Середня оцінка за семінарське (практичне) заняття – 3 бали. Вона може не обмежуватись у разі виконання студентом творчих додаткових завдань. Обмеження вводяться з метою рівномірного розподілу балів між усіма студентами, які прагнуть отримати максимальний бал. Обов'язком викладача є забезпечення дивактичними завданнями всіх студентів, які бажають і можуть набрати максимальний бал. Викладач рівномірно розподіляє завдання між студентами.

Перелік завдань для самостійної роботи наведено після кожної теми практичного заняття, а оцінка за їхнє виконання є частиною оцінки з навчальної дисципліни.

Критерії оцінювання усної відповіді студента на семінарському (практичному) занятті:

2,5 бали – вичерпна та глибока відповідь на питання практичного заняття. Студент виявив усебічне, систематичне та глибоке знання матеріалу, опрацював основну й додаткову літературу з теми, рекомендовану планом. Доповідає активно й упевнено, не прив'язаний до конспекту. Відповідь вирізняється багатством і точністю використаних термінів. Матеріал викладається послідовно й логічно. У розумінні та викладі навчального матеріалу студент виявляє науковий підхід і творчі здібності. Після завершення доповіді відповідає на всі питання викладача та товаришів. (При цьому викладач має право поставити до трьох коротких питань за темою заняття загалом, а не лише з питання, яке висвітлював студент.)

2 бали – студент виявляє достатньо повне знання матеріалу, не припускається у відповіді суттєвих неточностей, засвоїв основну літературу, рекомендовану викладачем у плані

практичного заняття. Відповідає на запитання викладача та одногрупників. Часто звертається до конспекту.

1,5 бали – студент виявляє знання матеріалу в обсязі, достатньому для подальшого навчання і роботи за спеціальністю. Доповідач прикутий до конспекту, припускається помилок. Матеріал частково розкриває проблему. Студент відповідає на поставлені запитання з помилками, однак спроможний зі сторонньою допомогою виправити їх.

1 бал – студент відповідає, читаючи з конспекту (ксерокопії), без допомоги якого матеріалом володіє не достатньо, допускає принципові помилки. Матеріал не розкриває проблему. Студент відповідає на поставлені запитання тільки зі сторонньою допомогою.

0,5 бала – студент читає з конспекту. Матеріал розкриває проблему поверхово чи фрагментарно. На запитання викладачів і товаришів студент відповісти не може.

0 балів – відповіді немає або вона абсолютно не розкриває сутності питання.

Отримані бали становлять предметний і загальний рейтинг студента.

Однією з найважливіших вимог, що висуваються до навчально-методичного забезпечення підготовки фахівців за кредитно-Модульною системою організації навчального процесу, є інформаційно-дидактичне забезпечення всіх елементів навчального плану. Особливу увагу необхідно приділити методичному забезпеченню організації самостійної роботи та виконанню індивідуальних завдань студента².

Оцінювання самостійної роботи студента здійснюється шляхом перевірки його робочого зошита, де виконуються завдання, передбачені планом самостійної роботи, а також під час поточного тестування чи співбесіди, під час яких викладач визначає загальний рівень засвоєння студентом вузлових питань кожної з тем, винесених на самостійне опрацювання (1–2 бали)

² Про впровадження кредитно-модульної системи організації навчального процесу / Наказ Міністерства освіти і науки України № 774 від 30 грудня 2005 р.

(зокрема, під час семінарських (практичних) занять). Використання тестів для поточного контролю дозволяє раціонально використовувати навчальний час і виключити суб'єктивний підхід до оцінки навчальних досягнень студента.

Водночас у рамках навчального навантаження студента з дисципліни «Судоустрій України» передбачено 2 год на виконання *індивідуального навчально-дослідного завдання*, тобто на написання есе, реферату, наукової роботи чи підготовку презентації в аудиторії. Індивідуальна робота студента може *не дробитися на змістові модулі*, а виконуватися впродовж усього часу вивчення дисципліни, що сприяє її інтегральному характеру, дозволяє студентам глибше зосередитись на проблемі, яка їх цікавить.

Здобуття призових місць на конференціях, в олімпіадах, конкурсах є підставою для нарахування додаткових балів відповідно до наведеної шкали розподілу балів.

Для ґрунтовного вивчення навчальної дисципліни «Судові та правоохоронні органи України» слід самостійно виконати всі дидактичні завдання, передбачені її програмою та відповідним методичним забезпеченням (підготовка словника основних понять і термінів, тезовий виклад відповідей на теоретичні питання, письмове виконання практичних завдань для самостійної роботи). У додатковому контролі засвоєння студентом кожної з тем, винесених на самостійне опрацювання, потреби немає, оскільки цю функцію виконує рубіжний контроль (Модульна контрольна робота). У ній рівномірно представлено весь навчальний матеріал змістового модуля.

Модульна контрольна робота (МКР) складається з різнорівневих завдань, серед яких основну масу становлять тестові. Тестові завдання з дисципліни «Судоустрій України», орієнтовані на системну контекстну інтерпретацію тієї чи тієї правової норми або конструкції, функціонально спрямовані на розвиток професійного мислення. Засвоєні студентом знання, якими він оперує, шукаючи правильну відповідь на питання тестового завдання, є необхідною передумовою виконання останнього, а не самоціллю тестування.

Апеляції із приводу оцінки подаються викладачеві чи завідувачу кафедрою впродовж 24 год із моменту її оголошення.

Підсумкове оцінювання знань студентів

Підсумкове оцінювання знань студентів (ПМК) із дисципліни «Судоустрій України» проводиться за результатами поточного Модульного контролю та підсумкового контролю (заліку). До підсумкового балу зараховуються також додаткові бали, які студент отримав за виконання додаткових завдань або за участь у позанавчальній науковій роботі (див. табл.). Якщо сума поточних і додаткових балів перевищить 100 балів – такі бали не будуть враховані у підсумковій оцінці студента, але будуть враховані при формуванні загального рейтингу студента.

Об'єктом оцінювання знань студентів є програмний матеріал дисципліни різного характеру і рівня складності, засвоєння якого перевіряється під час поточного (зокрема, Модульного) та підсумкового контролю. Завдання поточного контролю оцінюються в діапазоні від 0 до 60 балів (включно).

На іспит виносяться вузлові питання, проблеми, що потребують творчої відповіді та вміння синтезувати отримані знання й застосовувати їх при вирішенні поставлених завдань.

Завданням іспиту є перевірка знання та розуміння студентами програмного матеріалу в цілому, логіки та взаємозв'язку між окремими розділами, здатності творчо використовувати накопичені знання, уміння сформулювати своє ставлення до певної проблеми навчальної дисципліни.

До іспиту допускаються всі студенти незалежно від кількості балів, набраних за результатами поточного Модульного контролю.

Якщо студент не з'явився на іспит згідно з установленим графіком, у екзаменаційній відомості зазначається «не з'явився» та виставляється 0 балів. Студент, який з поважної причини не складав іспит згідно з визначеним графіком, зобов'язаний надати відповідний документ і може скласти іспит в інший день, призначений кафедрою правознавства.

Іспит проводяться у формі виконання письмових екзаменаційних завдань з їх подальшим захистом. Екзаменаційний білет містить 4 завдання, кожне з яких оцінюється від 0 до 10 балів залежно від правильності та повноти розкриття питання. Результати іспиту оцінюються від 0 до 40 балів (включно).

Студент не може одержати підсумкову оцінку нижчу, ніж та, яку він має за результатами ПМК. Студент має право звернутися до викладача та отримати обґрунтування виставленої оцінки. У разі незгоди з рішенням викладача студент може звернутись із письмовою апеляцією до завідувача кафедри в день оголошення результатів. Завідувач кафедри та викладач мають розглянути апеляцію в день її подання з урахуванням робочих нотаток студента під час іспиту й усної співбесіди з ним та прийняти остаточне рішення щодо оцінки студента. У результаті апеляції оцінка не може бути зменшена. Якщо студент не звернувся з апеляцією в установлений термін, то оцінка, виставлена викладачем, є остаточною.

Кількість балів (числом, кратним «5», від 0 до 100 балів) вноситься до екзаменаційної відомості і є основою для визначення загальної успішності студента з дисципліни «Судоустрій України».

Порядок перескладання заліку з дисципліни «Судоустрій України» визначається відповідними положеннями ПУЕТ.

Таблиця відповідності результатів контролю знань за різними шкалами та критерії оцінювання з дисципліни

Сума балів за 100-бальною шкалою	Оцінка в ECTS	Значення оцінки ECTS	Критерії оцінювання	Рівень компетентності	Оцінка за національною шкалою екзамен
1	2	3	4	5	6
90–100	A	Відмінно	Студент виявляє особливі творчі здібності, без допомоги викладача знаходить і опрацьовує необхідну інформацію, вміє використовувати набуті знання та вміння для прийняття рішень у нестандартних ситуаціях, переконливо аргументує відповіді, самостійно розкриває власні обдарування й нахили	Високий (творчий)	Відмінно
82–89	B	Дуже добре	Студент вільно володіє вивченим обсягом матеріалу, застосовує його на практиці, вільно розв'язує справи та завдання у стандартних ситуаціях, самостійно виправляє допущені помилки, кількість яких незначна	Достатній (конструктивно-варіативний)	Добре
74–81	C	Добре	Студент вміє зіставляти, узагальнювати, система-	Достатній	Добре

			тизувати інформацію під керівництвом викладача й самостійно застосовувати її на практиці; контролювати власну діяльність; виправляти помилки, серед яких є суттєві; добирати аргументи для підтвердження думок	(конструктивно-варіативний)	
64–73	D	Задовільно	Студент відтворює значну частину теоретичного матеріалу, виявляє знання та розуміння основних положень; за допомогою викладача може аналізувати навчальний матеріал, виправляти помилки, серед яких є значна кількість суттєвих	Середній (репродуктивний)	Задовільно
60–63	E	Достатньо	Студент володіє навчальним матеріалом на рівні, вищому за початковий, значну частину його відтворює на репродуктивному рівні		
35–59	FX	Незадовільно з можливістю повторного складання семест-	Студент володіє матеріалом на рівні окремих фрагментів, що становлять незначну частину навчального матеріалу	Низький (репродуктивний)	Незадовільно

		рового конт- ролю			
1–34	F	Незадо- вільно з обов'яз- ковим вивчен- ням залі- кового кредиту	Студент володіє матеріалом на рівні розпізнання та відтво- рення окремих фактів, елементів, об'єктів		

Система нарахування балів за видами навчальної роботи

№ з/п	<i>Назва змістового модуля, розділу, теми</i>	<i>Вид навчальної роботи</i>	<i>Бали</i>
1	2	3	4
Модуль I			
ЗАСАДИ ОРГАНІЗАЦІЇ СУДОВОЇ ВЛАДИ			
1.	Тема 1. Історичні аспекти становлення судової системи України. Загальна характеристика навчальної дисципліни «Судоустрій України»	1. Відвідування лекції	-
		2. Обговорення теоретичного питання на семінарському занятті	-
		3. Доповіді з рефератами, есе та їх обговорення	2
		4. Виконання завдань, передбачених планом самостійної роботи	2
		Разом:	4
2.	Тема 2. Судова влада в Україні	1. Відвідування лекції	1
		2. Обговорення теоретичного питання на семінарському занятті	2
		3. Доповіді з рефератами, есе та їх обговорення	2
		4. Виконання завдань, передбачених планом самостійної роботи	2
		Разом:	8
3.	Тема 3. Засади судочинства	1. Відвідування лекції	1
		2. Обговорення теоретичного питання на семінарському занятті	3
		3. Доповіді з рефератами, есе та їх обговорення	2
		4. Виконання завдань, передбачених планом самостійної роботи	3
		Разом:	8
4.	Тема 4. Сучасна система	1. Відвідування лекції	1

1	2	3	4
	судоустрою України	2. Обговорення теоретичного питання на семінарському занятті	3
		3. Доповіді з рефератами, есе та їх обговорення	2
		4. Виконання завдань, передбачених планом самостійної роботи	3
		Разом:	8
5.	Тема 5. Забезпечення функціонування судової влади	1. Відвідування лекції	1
		2. Обговорення теоретичного питання на семінарському занятті	3
		3. Доповіді з рефератами, есе та їх обговорення	2
		4. Виконання завдань, передбачених планом самостійної роботи	2
		Разом:	8
6.	Тема 6. Правове регулювання статусу судді, присяжних та народних засідателів	1. Відвідування лекції	1
		2. Обговорення теоретичного питання на семінарському занятті	3
		3. Доповіді з рефератами, есе та їх обговорення	2
		4. Виконання завдань, передбачених планом самостійної роботи	2
		Разом:	8
7.	Тема 7. Засади формування суддівського корпусу	1. Відвідування лекції	-
		2. Обговорення теоретичного питання на семінарському занятті	3
		3. Доповіді з рефератами, есе та їх обговорення	2
		4. Виконання завдань, передбачених планом самостійної роботи	2
		Разом:	7
8.	Тема 8. Суддівське самоврядування в Україні	1. Відвідування лекції	1
		2. Обговорення теоретичного питання на семінарському занятті	-
		3. Доповіді з рефератами, есе та їх обговорення	2

1	2	3	4
		4. Виконання завдань, передбачених планом самостійної роботи	2
		Разом:	5
Поточна модульна робота			5
Модуль II			
СУДИ ЗАГАЛЬНОЇ ЮРИСДИКЦІЇ: ВИДИ ТА РОЗМЕЖУВАННЯ ПОВНОВАЖЕНЬ			
9.	Тема 9. Місцеві суди	1. Відвідування лекції	1
		2. Обговорення теоретичного питання на семінарському занятті	-
		3. Доповіді з рефератами, есе та їх обговорення	2
		4. Виконання завдань, передбачених планом самостійної роботи	2
		Разом:	5
10.	Тема 10. Апеляційні суди	1. Відвідування лекції	1
		2. Обговорення теоретичного питання на семінарському занятті	-
		3. Доповіді з рефератами, есе та їх обговорення	2
		4. Виконання завдань, передбачених планом самостійної роботи	2
		Разом:	5
11.	Тема 11. Вищі спеціалізовані суди	1. Відвідування лекції	1
		2. Обговорення теоретичного питання на семінарському занятті	-
		3. Доповіді з рефератами, есе та їх обговорення	2
		4. Виконання завдань, передбачених планом самостійної роботи	2
		Разом:	5
12.	Тема 12. Верховний Суд України	1. Відвідування лекції	1
		2. Обговорення теоретичного	1

1	2	3	4
		питання на семінарському занятті	
		3. Доповіді з рефератами, есе та їх обговорення	2
		4. Виконання завдань, передбачених планом самостійної роботи	1
		Разом:	5
13.	Тема 13. Конституційний Суд України	1. Відвідування лекції	-
		2. Обговорення теоретичного питання на семінарському занятті	3
		3. Доповіді з рефератами, есе та їх обговорення	2
		4. Виконання завдань, передбачених планом самостійної роботи	2
		Разом:	7
14.	Тема 14. Міжнародні установи	1. Відвідування лекції	-
		2. Обговорення теоретичного питання на семінарському занятті	3
		3. Доповіді з рефератами, есе та їх обговорення	2
		4. Виконання завдань, передбачених планом самостійної роботи	2
		Разом:	7
Поточна модульна робота			5
Разом за семестр			100

**Система нарахування додаткових балів
за видами робіт**

Форма роботи	Вид роботи	Бали
1. Навчальна	1. Участь в предметних олімпіадах: університетських, міжвузівських, всеукраїнських, міжнародних	3
	2. Участь в конкурсах на кращого знавця дисципліни: університетських, міжвузівських, всеукраїнських, міжнародних	4
	3. Виконання індивідуальних навчально-дослідних завдань підвищеної складності	3
2. Науково-дослідна	1. Участь в наукових гуртках	2
	2. Участь в наукових студентських клубах	2
	3. Участь в наукових магістерських семінарах	2
	4. Участь в конкурсах студентських робіт: університетських, міжвузівських, всеукраїнських, міжнародних	2
	5. Участь в наукових студентських конференціях: університетських, міжвузівських, всеукраїнських, міжнародних	4
3. Інші форми (зазначити, які саме)	1. Написання реферату, підготовка критичного есе на статті зарубіжних і вітчизняних авторів за визначеною тематикою	4
	2. Вирішення і письмове оформлення задач, схем, діаграм, інших робіт графічного характеру (залежно від	4

Форма роботи	Вид роботи	Бали
	рівня складності)	

Максимальна кількість додаткових балів - 30

За додаткові види навчальних робіт студент може отримати не більше 30 балів.

Термінологічний словник

Апеляція - форма оскарження судових рішень, які не набрали законної сили.

Апеляційний суд — орган судової системи судів загальної юрисдикції, який є судом вищого рівня для місцевих судів і нижчого стосовно Верховного Суду. В Україні діють загальні та спеціалізовані А.с, які розглядають справи у апеляційному порядку відповідно до процесуального закону, по першій інстанції, що віднесені до їх підсудності законом, ведуть та аналізують судову статистику, вивчають і узагальнюють судову практику тощо.

Верховний Суд України — найвищий судовий орган у системі судів загальної юрисдикції. ВС України здійснює правосуддя, розглядає справи у касаційному порядку та у порядку виключного провадження; забезпечує однакове застосування законодавства усіма судами загальної юрисдикції, дає роз'яснення з питань судової практики тощо.

Вища рада юстиції – це колегіальний, незалежний орган, відповідальний за формування високопрофесійного суддівського корпусу, здатного кваліфіковано, сумлінно та неупереджено здійснювати правосуддя на професійній основі, а також за прийняття рішень стосовно порушень суддями і прокурорами вимог щодо несумісності та у межах своєї компетенції про їх дисциплінарну відповідальність.

Державний примус – це державно-владний вплив відповідних державних органів і службових осіб на поведінку людей.

Державна судова адміністрація України – це центральний орган виконавчої влади, який здійснює організаційне забезпечення діяльності органів судової влади у межах повноважень, установлених законом.

Законність — правовий режим (стан) точного і неухильного виконання законів та підзаконних нормативно-правових актів держави усіма суб'єктами суспільних відносин

(державою, її органами та посадовими особами, громадськими об'єднаннями, громадянами).

Збори суддів – це зібрання суддів відповідного суду, на якому вони обговорюють питання внутрішньої діяльності цього суду та приймають колективні рішення з обговорюваних питань.

З'їзд суддів України – це найвищий орган суддівського самоврядування.

Інстанція (лат. *instantis* - "майбутній") - кожен з наступних вищих ступенів у системі підпорядкованих один одному органів.

Касація (лат. *quasso* - "розбиваю", "розстроюю") - форма оскарження судового рішення, яке набрало законної сили.

Конституційний Суд України — єдиний орган конституційної юрисдикції в Україні, який вирішує питання про відповідність законів та інших правових актів Конституції України і дає офіційне тлумачення Конституції та законів України. КС України є складовим елементом судової влади, однак не входить до системи судів загальної юрисдикції і правосуддя в класичному розумінні не здійснює, тобто не розглядає конкретних кримінальних або цивільних справ, не є апеляційною, касаційною чи наглядовою інстанцією для судів загальної юрисдикції. КС України складається з вісімнадцяти суддів КС України.

Конференція суддів – це зібрання суддів (делегатів) відповідних судів, на якому вони обговорюють питання діяльності цих судів та приймають колективні рішення з обговорюваних питань.

Місцеві суди – це основна ланка в системі судів загальної юрисдикції – вони розглядають усі кримінальні, цивільні, господарські та адміністративні справи, за винятком тих, які віднесено законодавством до компетенції інших судів.

Незалежність суддів – це принцип здійснення правосуддя, згідно з яким судді здійснюють правосуддя виключно на основі Конституції і законів України, керуючись при цьому принципом верховенства права.

Недоторканність суддів – це один із елементів їхнього статусу, який має публічно-правове призначення – забезпечити

здійснення правосуддя неупередженим, безстороннім і справедливим судом.

Народний засідатель – це громадянин України, який у випадках, визначених процесуальним законом, вирішує справи у складі суду разом із суддею, забезпечуючи згідно з Конституцією України безпосередню участь народу у здійсненні правосуддя.

Правосуддя – це діяльність суду, яка пов'язана з розглядом і вирішенням конституційних, кримінальних, цивільних, господарських, адміністративних справ в межах норм, встановлених процесуальним законом, застосуванням до правопорушників заходів державного примусу з метою захисту суспільного і державного устрою, всіх форм власності, прав та законних інтересів юридичних осіб, гарантованих Конституцією прав та свобод людини і громадянина.

Принципи правосуддя – це головні, загальні положення, визначені Конституцією та відповідними законами, які характеризують найбільш важливі сторони організації і діяльності судів при здійсненні правосуддя.

Підвідомчість справ – це визначена законом сукупність повноважень судів щодо розгляду справ, віднесених до їх компетенції

Підсудність справ – це процесуальний порядок віднесення судових справ, що підлягають розгляду і вирішенню по суті до конкретної ланки судової системи і до певного конкретного суду цієї ланки.

Пленум Верховного Суду України – це колегіальний орган, повноваження якого визначаються Конституцією України та Законом України «Про судоустрій і статус суддів».

Присяжні – це громадяни України, які у випадках, передбачених процесуальним законом, залучаються до здійснення правосуддя, забезпечуючи згідно з Конституцією України безпосередню участь народу у здійсненні правосуддя.

Процес у справі (лат. processus - проходження, просування) - визначений процесуальним законом порядок судочинства, проведення дізнання, слідства.

Суд — орган держави, який здійснює правосуддя шляхом розгляду і вирішення у судових засіданнях цивільних, кримінальних, адміністративних та господарських справ на основі чинного законодавства і у ст.ого визначеній законом процесуальній формі. Делегування функцій С, а також привласнення цих функцій іншими органами чи посадовими особами законом не допускається. Юрисдикція С. поширюється на всі правовідносини, що виникають у державі.

Судова влада — одна з гілок державної влади, яка діє самостійно, незалежно від законодавчої і виконавчої влади, і реалізується шляхом здійснення правосуддя.

Судова система — сукупність усіх судів держави, основою яких є єдині засади організації й діяльності та наділених повноваженнями здійснювати судову владу. С.с. України складають Конституційний Суд та суди загальної юрисдикції.

Судове рішення — загальне поняття, яке охоплює усі акти, прийняті судом (суддею) у результаті їх процесуальної діяльності. До С.р. належать вироки (у кримінальних справах), рішення (у цивільних, господарських справах), ухвали, постанови (у кримінальних, адміністративних, господарських і цивільних справах). С.р. має бути законним та обґрунтованим, викладається тільки у письмовій формі, підписується всіма суддями, у т.ч. суддею, що має особливу думку. С.р. виконується після того, коли вступає в законну силу, крім випадків негайного виконання.

Судоустрій — сукупність правових норм, які визначають за-вдання, принципи організації та діяльності, структуру і компетенцію судів.

Судочинство — діяльність судів щодо розгляду і вирішення справ, віднесених до їхньої компетенції, а також дії інших суб'єктів, які реалізують свої права і обов'язки, вступають у процесуальні відно-сини із судом. С. здійснюється суддею одноособово, колегією суддів чи судом присяжних українською мовою або мовою більшості насе-лення певної місцевості.

Судова ланка – це сукупність судів, які мають однакову структуру, організаційну побудову, повноваження й у більшості випадків діють у межах територіальних одиниць, притриманих за адміністративним статусом.

Судова інстанція – це визначення повноважень окремо взятого суду при розгляді конкретної справи, позначає самостійну стадію, через яку проходить конкретна справа в різних судах.

Суди першої інстанції – це суди, які розглядають і вирішують справу по суті.

Суди апеляційної інстанції – це суди, які переглядають законність та обґрунтованість рішень судів першої інстанції, які не набрали законної сили.

Суди касаційної інстанції – це суди, які перевіряють правильність застосування судом першої чи апеляційної інстанції норм матеріального права чи порушення норм процесуального права.

Спеціалізація судів – це наявність у судовій системі поряд із судами загальної юрисдикції також спеціалізованих судів, які розглядають і вирішують окрему категорію справ.

Суддівське самоврядування – це самостійне колективне вирішення суддями питань внутрішньої діяльності судів.

Юрисдикція (лат. *jurisdictio* - "судочинство") - підсудність; право творити суд, а також коло справ, підпорядкованих веденню даною установою.

СПИСОК РЕКОМЕНДОВАНИХ ІНФОРМАЦІЙНИХ ДЖЕРЕЛ

Пошукові та інформаційні системи Інтернет

1. Google : Пошукова системи Інтернет. – Режим доступу до електронних ресурсів : <http://www.google.com.ua/>
2. Яндекс : Пошукова системи Інтернет. – Режим доступу до електронних ресурсів : <http://www.yandex.ua/?ncrnd=1960>.
3. Rambler : Пошукова системи Інтернет. – Режим доступу до електронних ресурсів: <http://www.yandex.ua/?ncrnd=1462>.

Офіційні веб-сайти органів державної влади України

1. Верховна Рада України : офіційний веб-сайт/ – Режим доступу до електронних документів : <http://portal.rada.gov.ua/rada/control/uk/index//>.
2. Президент України : офіційне інтернет-представництво. – Режим доступу до електронних ресурсів : <http://www.president.gov.ua/>.
3. Урядовий портал : єдиний веб-портал виконавчої влади України. – Режим доступу до електронних ресурсів : <http://www.kmu.gov.ua/control/>.
4. Міністерство соціальної політики України : офіційний сайт. – Режим доступу до електронних ресурсів : <http://www.mlsp.gov.ua/labour/control/uk/index>
5. Державна служба зайнятості: офіційний сайт. – Режим доступу до електронних ресурсів : <http://www.dcz.gov.ua/control/uk/index>
6. Національна служба посередництва і примирення: офіційний сайт. – Режим доступу до електронних ресурсів : <http://www.nspp.gov.ua/>
7. Офіційний український державний сайт «Децентралізація влади». – Режим доступу до електронних ресурсів : <http://decentralization.gov.ua>

Пошукові правові системи

1. Верховна Рада України : офіційний веб-сайт : Законодавство України. – Режим доступу до електронних документів : <http://zakon1.rada.gov.ua/laws/main/index/>
2. Верховна Рада України : офіційний веб-сайт : Законотворча діяльність Верховної Ради України : Законопроекти : Пошук за реквізитами. – Режим доступу до електронних документів : http://w1.c1.rada.gov.ua/pls/zweb_n/webproc2.
3. Президент України : офіційне інтернет-представництво : Офіційні документи. – Режим доступу до електронних ресурсів : <http://www.president.gov.ua/documents/>.
4. Урядовий портал : єдиний веб-портал виконавчої влади України : Нормативно-правова база : База документів : Пошук документів за реквізитами. – Режим доступу до електронних ресурсів : <http://www.kmu.gov.ua/control/npd/search>.
5. Офіційний вісник України : Єдине повне офіційне періодичне видання нормативно-правових актів України. – Режим доступу до електронних документів : <http://ovu.com.ua/>.
6. Мега-НаУ : професійна юридична система : НаУ-Online : Нормативно-правові документи. – Режим доступу до електронних документів : <http://zakon.nau.ua/>.
7. Ліга:Закон : правовий портал : он-лайн сервіси : Законодавство. – Режим доступу до електронних ресурсів : <http://www.ligazakon.ua/>
8. Право. Украина : інформаційно-правова система : Документи : Нормативно-правові документи. – Режим доступу до електронних ресурсів : <http://www.legal.com.ua/cgi-bin/matrix.cgi/document.html>.

Бібліотечно-бібліографічні ресурси

1. Верховна Рада України : офіційний веб-сайт/ : Бібліотечно-бібліографічні ресурси : Бібліографічний моніторинг. – Режим доступу до електронних документів :
2. <http://portal.rada.gov.ua/rada/control/uk/index>.

3. Національна бібліотека України імені В. І. Вернадського : Інтернет-сторінка. – Режим доступу до електронних документів : <http://www.nbuv.gov.ua/>.
4. Національна бібліотека України імені В. І. Вернадського : Система каталогів і картотек. – Режим доступу до електронних документів : http://www.nbuv.gov.ua/db/library_db.html.
5. Національна бібліотека України імені В. І. Вернадського : пошукова система сайту : Система каталогів і картотек : Каталог книжкових видань : Пошук у електронному каталозі. – Режим доступу до електронних документів : <http://www.nbuv.gov.ua/db/opac.html>.
6. Національна бібліотека України імені В. І. Вернадського : пошукова система сайту : Система каталогів і картотек : Електронний фонд (тематичні та видові зібрання публікацій) : Електронна бібліотека авторефератів дисертацій : Пошук у електронній бібліотеці авторефератів дисертацій. – Режим доступу до електронних документів. - <http://www.nbuv.gov.ua/eb/ard.html>.
7. Національна парламентська бібліотека України : веб-сайт. – Режим доступу до електронних ресурсів : <http://www.nplu.org/ua/resources/resources.htm>.
8. Національна парламентська бібліотека України : веб-сайт : Політематична база даних статей з періодичних видань. – Режим доступу до електронних ресурсів : <http://analitic.nplu.org/>.
9. Національна парламентська бібліотека України : веб-сайт : Каталог статей зі збірників наукових праць. – Режим доступу до електронних ресурсів : <http://stt.nplu.org/>.
10. Бібліотека Полтавського університету економіки і торгівлі : веб-сайт. – Режим доступу до електронних ресурсів: http://lib.uccu.org.ua/index.php?option=com_content&view=article&id=15&Itemid=36

Перелік інформаційних джерел

Нормативно-правові акти

1. Конституція України. Прийнята на п'ятій сесії Верховної Ради України 28 червня 1996 року. // Офіційний вісник України. – 2010. – № 72 /1. – Ст. 2598.
2. Європейська угода про осіб, що беруть участь у процесі Європейського суду з прав людини. Страсбург, 5 березня 1996 року. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/994_324
3. Європейська хартія про статус суддів від 10 липня 1998 року // Верховна Рада України. Офіційний інтернет-сайт. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/994_236
4. Загальна декларація прав людини від 10 грудня 1948 року // Права людини. Міжнародні договори України, декларації, документи. – К., 1992. – С.18–24.
5. Конвенція про захист прав людини та основоположних свобод (Рим, 1950) // Верховна Рада України. Офіційний інтернет-сайт. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/995_004
6. Основні принципи незалежності судових органів, схвалені резолюціями Генеральної Асамблеї ООН 29 листопада та 13 грудня 1985 року // Верховна Рада України. Офіційний інтернет-сайт. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/995_201
7. Про державний захист працівників суду і правоохоронних органів: Закон України від 23 грудня 1993 року № 3781- XII // Відомості Верховної Ради України. – 1994. – № 11. – Ст. 50. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/3781-12>
8. Про виконання рішень та застосування практики Європейського суду з прав людини: Закон України від 23 лютого 2006 року № 3477-IV // Голос України. – 2006. – 04 (05.04.2006). – № 62.

9. Про відновлення дії окремих положень Конституції України: Закон України від 21 лютого 2014 року № 742-VII // Голос України. – 2014. – 03, 01.03.2014. – № 39 – спецвипуск. Офіційний вісник України. – 2014. – № 19 (11.03.2014). – Ст. 583.

10. Про державну службу: Закон України від 16 грудня 1993 року № 3723-XII// Відомості Верховної Ради України. – 1993. – № 52. – Ст. 490.

11. Про відновлення дії окремих положень Конституції України: Закон України від 21 лютого 2014 року № 742-VII // Голос України. – 2014. – 03, 01.03.2014. – № 39 – спецвипуск. Офіційний вісник України. – 2014. – № 19 (11.03.2014). – Ст. 583.

12. Про виконання рішень та застосування практики Європейського суду з прав людини: Закон України від 23 лютого 2006 року № 3477-IV // Голос України. – 2006. – 04 (05.04.2006). – № 62.

13. Про Конституційний Суд України: Закон України від 16 жовтня 1996 року № 422/96-ВР // Відомості Верховної Ради України. – 1996. – № 49. – Ст. 272. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/422/96-вр>

14. Про міжнародні договори України: Закон України від 29 червня 2004 року № 1906-IV // Відомості Верховної Ради України. – 2004. – № 50. – Ст. 540. Із змінами, внесеними Законом від 5 червня 2014 року № 1323-VII (1323-18) // Відомості Верховної Ради України. – 2014. – № 34. – Ст. 1166. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/1906-15>

15. Про судоустрій та статус суддів: Закон України від 7 липня 2010 року № 2453-VI // Відомості Верховної Ради України – 2010. – № 41, /№ 41-42; № 43; № 44-45/. – Ст. 529. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/2453-17>

Основна література:

16. Молдован В.В. Молдован А.В. Судоустрій України: Навч. посібник. – 5-те вид., доповн. і переробл. – К.: Алерта, 2015. – 320 с.

17. Організація судових та правоохоронних органів [Текст]: підручник / [І.Є. Марочкін, Л.М. Москвич, П.М. Каркач та ін.]; за ред. І. Є. Марочкіна; М-во освіти і науки України, Нац. ун-т "Юрид. акад. України ім. Ярослава Мудрого". - Х.: Право, 2014. - 445 с.

18. Погорецький М.А. Судоустрій України: підручник/ за ред.: М.А. Погорецького. – К.: Юрінком Інтер, 2015. – 344 с.

19. Судоустрій України [Текст]: підручник [Гринюк В.О. та інш.]; за ред. М.О. Погорецького, О.Г. Яновської; Київ. нац. ун-т ім. Тараса Шевченка, Нац. шк. суддів України. – К.: Юрінком Інтер, 2015. – 339 с.

Додаткова література:

20. Бринцев В.Д. Організаційне забезпечення діяльності судів на регіональному рівні (нормативна база, проблеми та шляхи вирішення) / В.Д. Бринцев. – К.: Юстініан, 2003. – 400 с.

21. Галівець І.В. Роль апарату в організації роботи суду / І.В. Галівець // Вісник господарського судочинства. – 2013. – № 3. – С. 54–58.

22. Дудченко О.Ю. Адміністрування в судовій системі: поняття та перспективи реформування / О.Ю. Дудченко // Юрист України. – 2013. – № 2. – С. 138–143.

23. Жуковский А.Г. Судоустройство Украины: история, теория и практика : учеб. пособие / А.Г. Жуковский. – Х.: Бурун Книга, 2010. – 464 с.

24. Застосування Європейської конвенції з прав людини при розгляді в судах господарських справ / Автори: І. Ліщина, Т. Фулей, Х. Хембах. – К.: Істина, 2011. – 208 с.

25. Застосування практики Європейського суду з прав людини в адміністративному судочинстві / Фулей Т. І. – К.: ВАІТЕ, 2013. – 56 с.

26. Ігонін Р. Співвідношення понять "організаційне забезпечення судів", "організаційне управління в судах" та

"судове управління" / Р. Ігонін // Вісник Вищого адміністративного суду України. – 2010. – № 4. – С. 37–45.

27. Кирилюк Р.І. Про сутність категорії "організація забезпечення" щодо діяльності судів / Р. Кирилюк // Публічне право. – 2012. – № 2. – С. 42–48.

28. Коваль В.М. Перспективи та шляхи розвитку судового адміністрування в Україні / В.М. Коваль // Вісник господарського судочинства. – 2013. – № 3. – С. 48–50.

29. Кампо В., Савчин М. Легітимність рішень конституційних судів у контексті доктрини верховенства права: компаративний та праксеологічний аспекти // Вісник Конституційного суду України. – 2010. – № 5. – С. 99–110.

30. Которобай С. Роль апарату в організаційному забезпеченні роботи адміністративного суду / С. Которобай // Вісник Вищого адміністративного суду України. – 2012. – № 1. – С. 31–34.

31. Кухар В.І. Організаційно-правові аспекти судового адміністрування / В.І. Кухар // Вісник господарського судочинства. – 2013. – № 3. – С. 33–36.

32. Молдован В.В. Судоустрій: Україна, Велика Британія, Російська Федерація, США, ФРН, Франція. Судові органи ООН: Навч. посібник / Київський національний ун-т ім. Тараса Шевченка. – К.: Кондор, 2009. – 256 с.

33. Москвич Л.М. Доступність суду як стандарт ефективної організації судоустрою / Л.М. Москвич // Питання боротьби зі злочинністю. – Х., 2011. – Вип. 22. – С. 149–160.

34. Москвич Л.М. До питання вдосконалення судового управління в Україні / Л.М. Москвич // Питання боротьби зі злочинністю. – Х., 2012. – Вип. 24. – С. 99–107.

35. Назаров І. Міжнародний досвід щодо уніфікації принципів побудови судової системи // Право України. – 2010. – №7; Судоустрій України. Підручник. / За редакцією С.В. Ківалова. – К.: Юрінком Інтер, 2011. – С. 384;

36. Обрусна С. Організаційно-правові засади управління судовою системою України: сучасний стан та перспективи

розвитку в умовах судової реформи / С. Обрусна // Вісник Київського національного університету ім. Т. Шевченка. Юридичні науки. – 2010. – Вип. 83. – С. 57–60.

37. Овсяннікова О.О. Транспарентність судової влади: моногр. / О.О. Овсяннікова. – Х.: ФІНН, 2010. – 336 с.

38. Овчаренко О.М. Проблема використання сучасних технологій в організації роботи суду / О.М. Овчаренко // Питання боротьби зі злочинністю. – Х., 2011. – Вип. 22. – С. 96–107.

39. Організація роботи суду : навч. посіб. / Нац. ун-т "Юрид. акад. України ім. Ярослава Мудрого"; за заг. ред. І.Є. Марочкіна. – Х.: Право, 2012. – 256 с.

40. Організація судових та правоохоронних органів: нормативні акти / упоряд. А.В. Лапкін. – Х.: Право, 2012. – 390 с.

41. Осетинський А.Й. Актуальні питання підвищення ефективності та якості організації роботи господарських судів в Україні / А.Й. Осетинський // Вісник господарського судочинства. – 2012. – № 5. – С. 51–64.

42. Осетинський А.Й. Організація роботи та адміністрування – запорука якісного відправлення правосуддя / А.Й. Осетинський // Вісник господарського судочинства. – 2013. – № 3. – С. 19–26.

43. Приймаченко Д. Співвідношення понять "організаційне забезпечення судів", "Організаційне управління в судах" та "судове управління" / Д. Приймаченко, Р. Ігонін // Слово національної школи суддів України. – 2013. – № 1. – С. 57–66.

44. Селіванов А.О. Питання теорії конституційного правосуддя в Україні: актуальні питання сучасного розвитку конституційного правосуддя / А.О. Селіванов, А.А. Стрижак. – К.: Логос, 2010. – 276 с.

45. Стаття 8 Конвенції про захист прав людини і основоположних свобод: стандарти застосування при здійсненні правосуддя. / Автори: Н. Ахтирська, В. Філатов, Т. Фулей, Х. Хембах. – К.: Істина, 2011. – 200 с.

46. Судові, правоохоронні та правозахисні органи України [Текст]: навч. посіб. Р.В. Бараннік, Т.О. Гій; М-во освіти і науки, молоді та спорту України. – [Вид. 3-тє, переробл. і доповн.]. – К.: КНТ: БУРУН и К, 2013. – 369 с.

47. Судоустрій УСРР і РСФРР [Текст] : монографія / В.А. Обуховський; перекладач М. Михальчук. – Х.: Юрид. вид-во Наркомюсту УСРР, 1928. – 109 с.

48. Судоустрій України [Текст] : підручник [С.В. Ківалов та ін.]; за ред. С.В. Ківлова, д-ра юрид. наук, проф., акад. НАПрН України та АПН України; Нац. ун-т «Одес. юрид. акад.». – К.: Юрінком Інтер, 2011. – 383 с.

49. Тихий В.П. Правова природа, повноваження, рішення та висновки Конституційного Суду України / В.П. Тихий // Вісн. Акад. адвокатури України. – Вип. 10. – 2007. – С. 5-19.

50. Фулей Т.І. Застосування практики Європейського суду з прав людини в адміністративному судочинстві: Науково-методичний посібник для суддів. 2-ге вид. випр., допов. – К., 2015. – 128 с.

51. Фулей Т.І. Застосування практики Європейського суду з прав людини при здійсненні правосуддя: Науково-методичний посібник для суддів. – 2-ге вид. випр., допов. – К., 2015. – 208 с.

52. Шевченко А.В. Дисциплінарна відповідальність суддів України: монографія / за заг. ред. Проф. М.А. Погорецького. – К.: ВД "Дакор", 2014. – 260 с.